

ARBETE MOT PROSTITUTION OCH MÄNNISKOHANDEL I SVERIGE 2024

Årsrapport från den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM) vid Jämställdhetsmyndigheten

Pekingplattformen+30

[Pekingplattformen](#) fyller 30 år 2025. Denna globala handlingsplan för jämställdhet antogs av 189 länder under FN:s fjärde kvinnokonferens i Peking 1995. Pekingplattformen innehåller tolv prioriterade områden, som anses avgörande för att uppnå jämställdhet.

FN:s medlemsstater rapporterar genomförandet av Pekingplattformen vart femte år till UN Women. Sedan 2020 följs de tolv områdena upp tillsammans med målen i Agenda 2030 och har samman-förts i följande sex kluster:

1. Inkluderande ekonomier och anständigt arbete
2. Fattigdomsbekämpning, sociala skyddsnät och välfärdstjänster
3. Frihet från våld, stigma och stereotyper
4. Deltagande, ansvarsutkrävande och jämställda institutioner
5. Fredliga och inkluderande samhällen
6. Jämställdhet i klimatarbete och miljömässig hållbarhet

Arbetet för att uppnå målen för den svenska jämställdhetspolitiken tar avstamp i kvinnokonventionen (CEDAW), Pekingplattformen och Agenda 2030. Denna rapport berör del av kluster 1,2 och 3.

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2025. Rapport 2025:11. Dnr: ALLM 2024/332

Omslagsillustration: Kajsa Eldsten

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Sofie Kindahl. Telefon 031-392 90 00

INNEHÅLL

Om årsrapporten.....	4
Den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM).....	5
DEL 1: SAMMANFATTNING	6
5 viktiga slutsatser från året	7
Fakta och statistik.....	9
Rekommendationer	10
DEL 2: NULÄGE OCH OMVÄRLDSANALYS	12
Exploateringens uttryck.....	13
Utvecklingen av arbetet mot prostitution och människohandel	15
Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete	15
Förbättrad upptäckt och starkare skydd och stöd	16
Effektivare brottsbekämpning	17
Förbättrad kunskap och metodutveckling	19
Lärande exempel: Fällande dom om människoexploatering i bärindustrin	20
DEL 3: NATIONELL SAMORDNING 2024	24
Tio nedslag i NSPM:s verksamhet	25
Fokusområden under året	28
Barn och unga i kriminella nätverksmiljöer	28
Exploatering inom bärindustrin	29
Regionkoordinatorernas arbete.....	30
Stödprogram för utsatta	34
ENGLISH SUMMARY	37
BILAGA 1. Indikatorer	39
BILAGA 2. Fördjupad analys av arbetet mot prostitution och människohandel	42
BILAGA 3. Ställningstaganden under året.....	47
REFERENSER.....	49

OM ÅRSRAPPORTEN

Arbete mot prostitution och människohandel i Sverige är en årsrapport från den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM) som är placerad vid Jämställdhetsmyndigheten.

Om årsrapporten

I rapporten presenteras aktuella analyser av exploaterings uttryck, utvecklingen av arbetet mot prostitution och människohandel i Sverige, samt rekommendationer framåt. I sista delen beskrivs det arbete som genomförts av NSPM och regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel under året, tillsammans med statistik från det nationella stödprogrammet (NSP) och det frivilliga Återvändandeprogrammet Människohandel och Prostitution (ÅMP).

Rapporten är ett komplement till Polismyndighetens årliga lägesrapport Människohandel för sexuella och andra ändamål.

Rapporten består av tre delar:

- 1 Sammanfattning
- 2 Nuläge och omvärldsanalys
- 3 Nationell samordning 2024

Vem riktar sig rapporten till?

Rapporten riktar sig till dig som i din yrkesroll, eller genom ditt ideella engagemang, kan komma i kontakt med exploatering och människohandel. Rapporten riktar sig även till dig som är intresserad av att veta mer om arbetet mot prostitution och människohandel i Sverige.

Jämställdhetsmyndighetens uppdrag 2024

I regleringsbrevet 2024 (A2024/00844) fick jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att, inom ramen för sitt nationella samordningsansvar mot människohandel, fortsatt förstärka arbetet mot sexuell exploatering av barn, utnyttjande i prostitution och människohandel. Myndigheten ska fördela medel till det nationella stödprogrammet (NSP), samt det frivilliga återvändandeprogrammet för offer för människohandel (ÅMP). I samband med vårändringsbudgeten 2024 tilldelades även förstärkta medel för att stödja regionkoordinatorernas arbete mot människoexploatering. Medlen fördelades genom Arbetsmiljöverkets regleringsbrev (A2024/00873).

DEN NATIONELLA SAMORDNINGEN MOT PROSTITUTION OCH MÄNNISKOHANDEL (NSPM)

Jämställdhetsmyndigheten är sedan 2018 utsedda som nationella samordnare för arbetet mot prostitution och människohandel. Motsvarande funktion finns även i andra länder. Enligt Artikel 19 i EU:s människohandelsdirektiv¹ ska nationella samordnare mot människohandel finnas i alla medlemsstater. Jämställdhetsmyndigheten ska enligt sin instruktion 4 § ”på nationell nivå samordna arbetet mot prostitution och människohandel för alla ändamål” och ”främja utvecklingen av förebyggande insatser”². Arbetet är organiserat genom en enhet (NSPM) med en enhetschef.

NSPM:s verksamhet vilar på fyra ben:

- 1 Vi **samordnar** nationella myndigheter, aktörer på regional nivå och aktörer från civilsamhället.
- 2 Vi är en expertmyndighet som **erbjuder kunskaps- och metodstöd** till yrkesverksamma
- 3 Vi **samverkar** med nationella och internationella aktörer.
- 4 Vi **förebygger** genom att utveckla kunskapsfältet och ge metodstöd.

Läs mer här:

[Att förebygga och bekämpa sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel - så gör vi](#)

Vad innebär människohandel?

Människohandel är ett allvarligt brott mot mänskliga rättigheter och många gånger en jämställdhetsfråga. Människohandel är den kriminella verksamhet som omsätter mest pengar i världen, tillsammans med drog- och vapenhandel. Människohandel kan ske för en mängd olika ändamål. Till exempel sexuell exploatering, tvångsarbete, tvångsäktenskap, illegala adoptioner, tiggeri eller kriminalitet. Handeln kan ske både mellan länder och inom Sverige.

Brottet har tre centrala rekvirit: gärningspersonen ska genom ett (1) *otillbörligt medel* göra en (2) *handelsåtgärd med brottsoffret* (3) *i syfte att denne ska exploateras*. Ett otillbörligt medel kan vara olaga tvång, vilseledande eller utnyttjande av någons utsatta situation. En handelsåtgärd kan vara rekrytering, transport, inhysning eller mottagande av någon. För barn under 18 år krävs inga otillbörliga medel för att det ska vara människohandel.

1 SAMMANFATTNING

Detta är en årsrapport från den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM) som är placerad vid Jämställdhetsmyndigheten. I rapporten beskrivs det arbete som genomförts under året, tillsammans med statistik, aktuella analyser och rekommendationer framåt.

5 VIKTIGA SLUTSATSER FRÅN ÅRET

Den nationella samordningen har stärkts. Bland annat genom en ny samordningsstruktur, en årlig människohandelskonferens och en förstärkning och översyn av regionkoordinatorerna.

● Den nationella samordningsstrukturen stärks

Flera stora översynsprocesser har genomförts för att stärka den nationella samordningen. En ny samordningsstruktur har utvecklats och en extern översyn av regionkoordinatorfunktionen har genomförts. NSPM har tagit fram en strategisk plan för kunskaps- och metodstöd och stärkt samverkan kring två områden: exploatering inom bärindustrin samt barn och unga i kriminella nätverk. NSPM har fortsatt stärka kunskapsutvecklingen kring arbetskraftsexploatering och en första årlig människohandelskonferens hölls tillsammans med Polisen. Myndigheten släppte en analys av tillämpningen av människohandelslagstiftningen i domstol. Kampanjen Låt inte tystnaden tala hade över 2,5 miljon visningar på YouTube och vann pris för sin kommunikation till en ung målgrupp. Ett stödmaterial för att förebygga sexuell exploatering av barn och unga skickades ut till landets skolor. Regionkoordinatorerna har utökats och medel har fördelats till två stödprogram för utsatta i prostitution och människohandel. 63 personer har fått stödinsatser genom det nationella stödprogrammet och 32 personer har fått tillträde till det frivilliga återvändandeprogrammet (ÅMP).

För andra året i rad identifieras fler personer utsatta för arbetskraftsexploatering, än för sexuella ändamål. Men stödet och skyddet till målgruppen brister.

● Allt fler utsatta i arbetskraftsexploatering identifieras

Antalet utsatta i prostitution och människohandel som identifierats av regionkoordinatorerna ökar för tredje året i rad. Samverkan med myndigheter och civilsamhälle bidrar till ett ökat antal ärenden. Samtidigt fortsätter antalet identifierade barn att minska. Totalt identifierades 430 brottsoffer (255 kvinnor, 152 män, 1 okänt kön, 15 flickor och 7 pojkar). Både i Sverige och globalt identifieras allt fler utsatta för arbetskraftsexploatering. För andra året i rad identifierar regionkoordinatorerna flest personer utsatta för arbetskraftsexploatering, följt av sexuella ändamål. Det bedöms vara resultat av ökad kunskap och en förstärkning och ökad systematik i arbetet mot arbetslivskriminalitet. Samtidigt brister stödet till personer utsatta för arbetskraftsexploatering och målgruppen saknar ofta kunskap om sina rättigheter. Fokuset på människohandel bedöms behöva stärkas ytterligare på de regionala centren mot arbetslivskriminalitet (AKC). Arbetet med myndighetsgemensamma arbetsplatsinspektioner misslyckas med att sätta brottsoffret i fokus.

Synen på utsatta i prostitution förändras och brottsofferperspektivet riskerar att urholkas, bland annat genom människohandlares användande av ”affärsmässiga avtal”.

● Förändringar i exploateringsuttryck och risker uppmärksammas

Sexuell exploatering sker i stor omfattning genom digitala kanaler och det förekommer omfattande multipel exploatering på thaimassagesalonger. Teknikutvecklingen fortsätter att öka riskerna för människohandel, till exempel genom utvecklingen av AI. Synen på utsatta i prostitution tycks succesivt förändras och brottsofferperspektivet försvagas i arbetet mot människohandel. Bland annat genom människohandlares användning av ”affärsmässiga avtal” och att arbetet mot sexuell exploatering i högre grad drivs genom centrum mot arbetslivskriminalitet (AKC) eller av gränspolis. Arbetet mot sexuell exploatering riskerar även att prioriteras ned, när alltmer resurser läggs på arbetet mot arbetslivskriminalitet. Under året har allt fler kvinnor från Latinamerika identifierats i sexuell exploatering. Det sker även en fortsatt exploatering av personer från Ukraina. Nya tillvägagångssätt för exploatering i bärbranschen har utvecklats när antalet beviljade arbetstillstånd minskar.

Få kommuner inkluderar arbetet mot prostitution och människohandel i sitt brottsförebyggande arbete, eller sitt arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

● **Få kommuner arbetar mot prostitution och människohandel**

Få kommuner inkluderar prostitution och människohandel i sitt brottsförebyggande arbete och sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor. Få kommuner erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd på området. Etablerade metoder för uppsökande arbete av barn och unga saknas fortfarande och det efterfrågas stöd för ökad upptäckt och riskbedömningar. Det återfallsförebyggande arbetet med ”köpare av sexuella tjänster” utvecklas både kommunalt och nationellt. Antalet beviljade uppehållstillstånd för betänketid för offer för människohandel har nästan fördubblats, samtidigt som antalet uppehållstillstånd för bevispersoner har fortsatt minska över tid. Hälften av ansökningarna om betänketid kommer från socialnämnder. Det finns fortsatt bristande kunskap och tillämpning av betänketid för offer för människohandel.

Rättsväsendets arbete mot människohandel brister. Få fall av misstänkt människohandel anmäls – och ännu färre ärenden leder till utredningar och domar.

● **Arbetet för en effektivare brottsbekämpning**

Flera myndigheter har under året drivit utvecklingsarbete och tagit fram stödmaterial på området. Arbetet mot exploatering på thaimassagesalonger har varit prioriterat i flera regioner och fortsätter att utvecklas. Samtidigt upprättas fortsatt få anmälningar om människohandel och få utredningar inleds. Det tycks ske en förskjutning mot brottsrubriceringar med lägre straffskala och utan brottsoffer med målsägandestatus. Under året kom en unik fällande dom i Hovrätten gällande grov mäniskoexploatering inom bärbranschen. Samverkan mellan Polis och socialtjänst skiljer sig kraftigt åt i landet och gränspolisen får ett utökat ansvar för frågorna i flera regioner.

Rekommendationer

- 1 Tillsätt en utredning som ser över människohandelslagstiftningen
- 2 Se över möjligheten till regionala resurscentrum mot alla våldsformer
- 3 Utveckla ett nationellt likvärdigt stöd för personer utsatta i prostitution och människohandel
- 4 Säkerställ en nationell stödfunktion för ”köpare av sexuella tjänster”
- 5 Ge Polismyndigheten i uppdrag att återredovisa sitt arbete mot prostitution och människohandel
- 6 Öka kunskapen om människohandel av barn i kriminella nätverk
- 7 Stärk styrningen av arbetet mot arbetskraftsexploatering

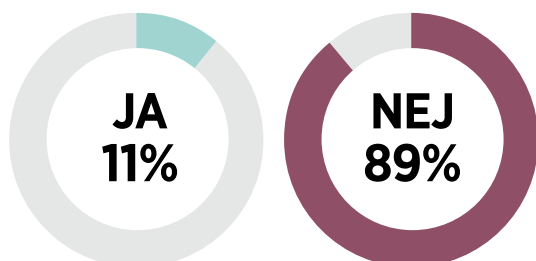
FAKTA OCH STATISTIK

En global ökning av antalet utsatta för människohandel

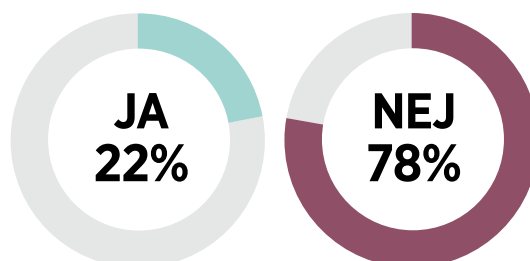
Det har skett en kraftig ökning av antalet identifierade offer för människohandel globalt, inklusive barn. En majoritet av de utsatta är flickor och kvinnor. Mellan 2020 och 2022 ökade antalet med 25 procent när världen öppnade upp efter pandemin. Människohandel för tvångsarbete ökar särskilt, men de flesta fällande domar rör sexuella ändamål. En majoritet av människohandeln sker genom organiserade kriminella grupperingar som verkar inom affärsmässiga och företagsliknande strukturer. Offren transporteras genom ett ökande antal internationella "rutter", där brottsoffer från Afrika transporteras till flest antal länder.³

"Få kommuner arbetar med att förebygga prostitution och människohandel"

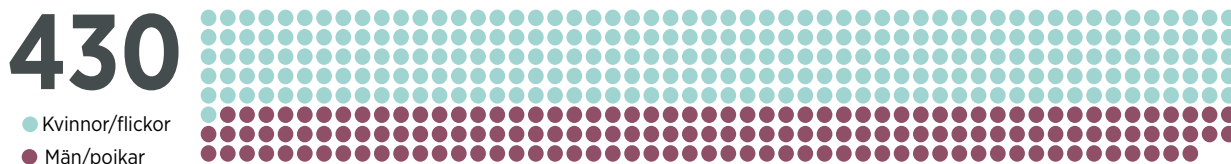
Andel kommuner som inkluderar prostitution och människohandel i sitt brottsförebyggande arbete

Andel kommuner som inkluderar prostitution och människohandel för sexuella ändamål i arbetet mot mäns våld mot kvinnor

Antal personer utsatta för människohandel och människoexploatering som identifierats av regionkoordinatorer 2024

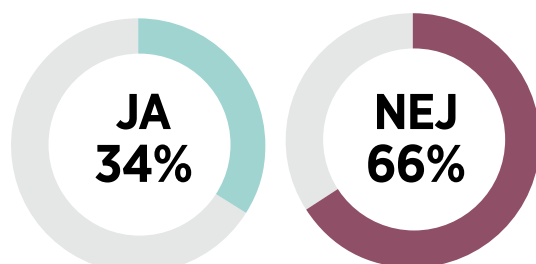

Boenden inom nationella stödprogrammet finns nu tillgängligt i 5 av 7 regioner.

25% Mellan 2020 och 2022 ökade antalet identifierade offer för människohandel globalt med 25 procent.

"En tredjedel av kommunerna erbjuder medarbetarna kunskap och metodstöd"

Andel kommuner som erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd om prostitution och människohandel för sexuella ändamål

1 fällande hovrättsdom gällande människoexploatering inom bärindustrin

Två särskilda fokusområden för NSPM under året:

- Exploatering inom bärindustrin
- Människohandel av barn och unga i kriminella nätverk

REKOMMENDATIONER

Med utgångspunkt i årets analys lägger Jämställdhetsmyndigheten ett antal förslag. Dessa syftar till att utveckla Sveriges arbete mot prostitution och människohandel för alla ändamål.

1 Tillsätt en utredning som ser över människohandelslagstiftningen

En statlig utredning bör få i uppdrag att göra en översyn av bestämmelserna i 4 kap. 1a och 1b §§ brottsbalken (människohandels- och människoexploateringsbrotten). Översynen bör utvärdera om bestämmelserna har avsedd effekt och bedöma om det finns behov av förändringar i lagstiftningen.

2 Se över möjligheten till regionala resurscentrum mot alla våldsformer

En tydligare styrning och långsiktig finansiering av regionkoordinatorfunktionen bedöms vara nödvändig, enligt den översyn som genomförts under året. Möjligheten att koppla funktionen till regionala resurscentrum bör ses över. Detta i syfte att utveckla en mer samlad nationell och regional samordningsstruktur för arbetet mot mäns våld mot kvinnor (inklusive prostitution och människohandel för alla ändamål, våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck). Ett nationellt samordningscentrum mot våld har nyligen föreslagits vid Jämställdhetsmyndigheten av utredningen *Frihet från våld, förtryck och utnyttjande* (SOU 2025:28)⁴

3 Utveckla ett nationellt likvärdigt stöd för personer utsatta i prostitution och människohandel

Utredningen *Ut ur utsatthet* (SOU 2023:97) behöver omhändertas och omsättas i praktik för att säkerställa tillgången till nationellt likvärdigt stöd för personer utsatta för prostitution och människohandel.⁵ Exempelvis i form av utvecklingsmedel till kommuner och regioner för etablering av specialiserade lågtröskelverksamheter samt tillgång till ett individanpassat och samordnat stöd.

4 Säkerställ en nationell stödfunktion för ”köpare av sexuella tjänster”

Socialstyrelsen bör få i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en nationell stödfunktion dit personer som exploaterar andra i prostitution kan hänvisas, samt om en sådan stödfunktion kan kopplas till befintliga stödlinjer och webbplatser så som *Välj att sluta* eller *Preventell*.

5 Ge Polismyndigheten i uppdrag att återredovisa sitt arbete mot prostitution och människohandel

Polismyndighetens särskilda återrapporteringskrav gällande arbetet med ’köp av sexuella tjänster’ bör återinföras. Återrapporteringskraven bör även inkludera hur myndigheten arbetat mot människoexploatering och människohandel för alla ändamål.

6 Öka kunskapen om människohandel av barn i kriminella nätverk

Människohandels- och barnrättsperspektivet bör stärkas i uppdrag som rör barn och unga i kriminella nätverk. Kunskapen behöver även fördjupas gällande kopplingen mellan rekrytering till kriminella nätverk och barn och ungas egen utsatthet för våld i nära relation, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck.

- Brottsförebyggande rådet (Brå) bör, i samråd med Jämställdhetsmyndigheten, få i uppdrag att öka kunskapen om människohandel av barn i kriminella nätverk.
- Barnombudsmannen bör, i samråd med Jämställdhetsmyndigheten, ges i uppdrag att utreda diskrepansen mellan barns faktiska verklighet av att växa upp med våld och de skyddslagstiftningar som finns. Uppdraget bör innefatta en granskning av hur lagstiftning mot våld mot barn (inklusive utsatthet för människohandel och exploatering i kriminella nätverk) tillämpas i praktiken samt hur diskrepansen påverkar barns rättigheter.

7 Stärk styrningen av arbetet mot arbetskraftsexploatering

- Relevanta myndigheter i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet bör få inskrivet i sina instruktioner att de ska ”bidra till arbetet mot människohandel och liknande brott”. Detta i enlighet med förslag formulerade i delbetänkandet av Delegationen mot arbetslivskriminalitet.⁶
- Ge en *utpekad* myndighet ansvar att tillhandahålla och sprida information till utsatta arbetstagare om deras rättigheter.
- Tillsätt en utredning som, med utgångspunkt i slutbetänkandet från delegationen mot arbetslivskriminalitet⁷ (SOU 2025:25), får i uppdrag att lägga fram ett heltäckande förslag på utformandet av mekanismer för att brottsoffer ska kunna utkräva utbetalningen, eller vinst som gärningspersoner tjänat på prostitution.
- Inkludera människohandel i regeringsuppdrag som rör organiserad brottslighet, välfärdsbrott och företagsansvar.
- Säkerställ att den särskilda utredare som tillsatts undersöker hur arbetet mot människohandel för tvångsarbete kan inkluderas i implementeringen av EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet i Sverige^{8,9}, samt om Sveriges handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter bör revideras för att även omfatta människohandel och människoexploatering.

2

NULÄGE OCH OMVÄRLDSANALYS

Vad baseras analysen på?

Den nationella samordningen mot prostitution och människohandel (NSPM) inhämtar årligen kunskap genom dialogforum och nätverk. Exempelvis nationellt metodstödsteam (NMT), samverkan med civilsamhället och internationell samverkan. NSPM får in skriftliga rapporter från regionkoordinatorer, nationella stödprogrammet (NSP) och frivilliga Återvändandeprogrammet Människohandel och Prostitution (ÅMP). NSPM sammanställer även indikatorer och statistik. Analysen är ett komplement till Polismyndighetens årliga lägesrapport, vilken i första hand fokuserar på Polisens arbete, brottsutvecklingen och domstolsärenden.

I detta kapitel ges exempel på arenor, tillvägagångssätt och former av exploatering som uppmärksammas av yrkesverksamma under året. Vilka fenomen som uppmärksammas är i hög grad beroende av vart resurser och insatser riktas. I kapitlet ges även kort analys gällande utvecklingen av arbetet på området.

EXPLOATERINGENS UTTRYCK

1 Omfattande multipel exploatering på thaimassagesalonger

Exploateringen i thaimassagebranschen är fortsatt omfattande. Polismyndigheten bedömer att sexuell exploatering förekommer på 80 procent av landets 2000 salonger.¹⁰ Ofta förekommer multipel exploatering, där personer både utnyttjas för sexuella ändamål och tvångsarbete. Många av de som utnyttjas är unga kvinnor från fattiga delar av Thailand. Det är vanligt att kvinnorna tvingats betala stora summor pengar till visumagenter och att de är kraftigt skuldsatta när de kommer till Sverige. Även den thailändska spelstrukturen har lyfts som en bidragande orsak till den fortsatta exploateringen. Många skuldsätts genom att ”olagligt” satsa pengar på resultaten i den statliga spelstrukturen. Under året har det även uppmärksammats att företag som erbjuder friskvårdsavtal till kommuner har avtal med massagesalonger där både arbetskraftsexploatering och sexuell exploatering förekommer.

2 ”Affärsmässiga avtal” försämrar brottsofferperspektivet

Människohandel och exploatering sker allt oftare på subtila sätt. Exempelvis genom att exploateringen i början framstår som en ömsesidig affärsmässig uppgörelse, där den utsatte lockas in i till synes riktiga ”affärsavtal”. Den utsatte kan få behålla en del av pengarna som exploateringen genererar. Det kan även handla om koppleri i form av ”agenturer” som ordnar annonsering, resa och boende. Kvinnorna kan veta om att de ska exploateras i prostitution, men de har blivit lurade och vilseledda gällande villkoren. I detta ”affärsmässiga” tillvägagångssätt förekommer ofta ”debt bondage”.¹¹ Brottsoffren luras att tro att de står i skuld till förövaren för visum, transport eller levnadsomkostnader. Stora påhittade summor måste sedan betalas av genom ”arbete”. Tillvägagångssätten genererar stora summor pengar till organiserad brottslighet, samtidigt som det försvagar brottsofferperspektivet i arbetet mot människohandel.

3 Teknikutvecklingen ökar riskerna för människohandel

De digitala och teknikbaserade dimensionerna av prostitution och människohandel blir alltmer utbredda. Samtliga led av människohandeln kan idag ske digitalt eller genom tekniska hjälpmedel: planering, rekrytering, bokning av transport, spårning och kontroll av brottsoffren, annonsering samt undanhållande av brottsvinster.¹² Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) varnar för att artificiell intelligens (AI) kan bidra till att exploateringen skalas upp och systematiseras ytterligare. Genom AI-botar kan rekryteringen automatiseras och hot och utpressning av brottsoffer kan ske på en mängd språk. Att språkbarriärerna försvinner skapar möjligheter att nå betydligt fler brottsoffer än tidigare. AI kan även användas för att skapa falska jobbbannonser. Globalt har människohandel för kriminella ändamål ökat avsevärt de senaste åren, där brottsoffer tvingas begå cyberrelaterade bedrägerier eller brott.¹³

4 Sexuell exploatering sker i stor omfattning genom digitala kanaler

Annonseringen av ”sexuella handlingar” sker på escort- och sugardejtingsidor, men även i stor omfattning på plattformar som till exempel Telegram eller andra appar. Barn som exploateras sexuellt genom sugardejting kontaktas och groomas ofta via sociala medier och spel.¹⁴ Samtidigt ökar mängden egenproducerat sexuellt material genom plattformar som OnlyFans. Att sprida, eller hota med att sprida, sexuella bilder och filmer är även ett sätt att utpressa och hota brottsoffren. Ecpat ser ökande problem med utpressning av pojkar i ekonomiskt syfte, vilket uppges ha kopplingar till internationell organiserad brottslighet.¹⁵ Spridningen av sexuellt material utan samtycke kan generera intäkter genom utpressning, eller genom att de sprids eller säljs på pornografiska webbsidor.¹⁶ Spridning av bilder eller videor på brottsoffret ska ses som en försvärande omständighet, enligt EU:s människohandelsdirektiv som reviderades 2024.¹⁷

5 Fler kvinnor från Latinamerika identifieras

Många av de personer som identifieras i sexuell exploatering kommer, utöver Sverige, från Thailand, Colombia, Nigeria, Ukraina, Rumänien och Uganda. Under året har det i flera regioner noterats en ökning av antalet kvinnor från Latinamerika. Framför allt från Colombia, Brasilien, Venezuela och Chile. I region Stockholm var 40 procent av de påträffade kvinnorna som utsatts för sexuell exploatering under 2024 från länder i Latinamerika. Många av dessa kvinnor har uppehållstillstånd i Spanien. Det har även skett en ökning av kvinnor från Latinamerika som fått stöd genom ÅMP.

6 Fortsatt exploatering av personer från Ukraina

Personer från Ukraina är en grupp som återkommande utnyttjats för både tvångsarbete och sexuella ändamål. Många ukrainare har i dag uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Det innebär att de utöver lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande med flera (LMA) inte får ta del av välfärd och etablering på samma vis som medborgare eller personer med andra typer av uppehållstillstånd. Det kan ha inneburit att de har haft svårare att söka hjälp och att de i hög grad varit beroende av att skaffa försörjning. De blir därigenom sårbara för potentiella människohandlare. Flera utsatta ukrainare som påträffats av regionkoordinatorer har beskrivit att de har få möjligheter att få ett ordentligt arbete i Sverige och att de därför hamnat i exploatering.

7 Allt fler utsatta för arbetskraftsexploatering identifieras

Exploatering i tvångsarbete och arbete under uppenbart orimliga villkor upptäcks i allt större omfattning. Både i Sverige och globalt. För andra året i rad identifierar regionkoordinatorerna fler personer som exploaterats i arbete, jämfört med sexuella ändamål. Majoriteten identifieras inom hotell- och restaurang, bygg och grön näring. Det är ofta utländska arbetstagare som arbetar i bristande arbetsmiljö med dåliga arbetsförhållanden. De kan tvingas arbeta fast de är sjuka eller skadade, eller arbeta utan att få ut lön. Det är vanligt att företagen även ägnar sig åt andra former av arbetslivskriminalitet. Riskerna är särskilt stora i samband med långa leverantörskedjor och vid anlitaandet av bemanningsföretag. I polisregion Öst och Väst identifieras risker i samband med etableringen av stora batterifabriker.

8 Utstationering används som brottsverktyg

Utstationering har i högre grad identifierats som ett brottsverktyg. Det innebär att personer utanför EU ("tredje land") beviljas arbetstillstånd i ett EU-land. Därefter utstationeras de för arbete i andra länder inom EU. De kan därmed exploateras vid upprepade tillfällen i flera olika länder. Det är även vanligt att personerna utsätts för multipel exploatering och utnyttjats för flera olika ändamål samtidigt.

9 Nya tillvägagångssätt för exploatering i bärbranschen

Exploatering och missförhållanden inom bärbranschen har uppmärksamrats under flera år. Under 2024 avslag Migrationsverket därför ett stort antal ansökningar om arbetstillstånd för bärplockare. Bärpriserna har nu ökat kraftigt under året och det uppstår en mer "oreglerad marknad" som lockar till sig så kallade "friplockare". De kommer till Sverige från andra EU-länder och saknar anställning. De kan även komma på turistvisum, via exempelvis Portugal eller Ungern, för att plocka bär på sin "fritid". Det förekommer även att plockare "utstationeras" för arbete i Sverige. Många riskerar hamna i social utsatthet och exploatering, när organisationen med boenden, bilar och uppköpare inte finns på plats. Bristerna i reglering kring friplockarna är en riskfaktor för exploatering. Under året har även en omfattande kontanthantering i samband med bäruppköp noterats, vilket medför risker för andra typer av arbetslivskriminalitet. Även exploatering av barn kopplat till jordgubbsförsäljning har noterats i flera polisregioner.

UTVECKLINGEN AV ARBETET MOT PROSTITUTION OCH MÄNNISKOHANDEL

Ett effektivt arbete mot prostitution och människohandel för alla ändamål behöver omfatta både förebyggande insatser, stöd och skydd, effektiv brottsbekämpning och en utveckling av kunskap och metoder. I kapitlet ges en kort analys gällande utvecklingen av arbetet på området. För en fördjupad analys och indikatorer, se bilaga 1 och 2.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete

Slutsatser gällande det förebyggande arbetet:

- Få kommuner inkluderar området i sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor
- Allt fler kommuner arbetar med "köpare av sexuella tjänster"
- Det återfallsförebyggande arbetet utvecklas nationellt
- Metoder för digitalt uppsökande arbete behöver utvecklas och spridas

Få kommuner inkluderar området i sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor

Arbetet med sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel ligger långt efter övrigt arbete mot våld. Få kommuner inkluderar frågorna i sitt arbete med att bekämpa mäns våld mot kvinnor, eller i lokala kartläggningar för det brottsförebyggande arbetet.

Allt fler kommuner arbetar med "köpare av sexuella tjänster"

Allt fler kommuner erbjuder samtalsstöd till personer som exploaterar andra sexuellt och verksamhet har etablerats i flera nya kommuner. Kommuner som ingår i den nationella utvärderingsstudien¹⁸ använder nu samma formulär för uppföljning och utvärdering av samtalens effekt. Stöd i att nå ut till målgrupperna, till exempel genom hänvisningar från en nationell webbsida, efterfrågas.

Det återfallsförebyggande arbetet utvecklas nationellt

Det förebyggande arbetet försvåras av att det saknas en nationell stödfunktion dit personer som exploaterar andra sexuellt kan hänvisas. Målgrupperna skrivs nu in i Socialstyrelsens uppdrag om nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare.¹⁹ ANOVA vid Karolinska universitet har utvecklat en kunskapsbank och en webbutbildning om oönskad sexualitet.

Metoder för digitalt uppsökande arbete behöver utvecklas och spridas

Färre barn utsatta för människohandel och exploatering identifieras. Bristen på vägledning och metoder för uppsökande arbete lyfts som en anledning. Polisen har under året färdigställt ett internt metodstöd på området. Ett stöd för uppsökande arbete online har lanserats av Plattformen Civila Sverige mot Människohandel.²⁰

Förbättrad upptäckt och starkare skydd och stöd

Slutsatser gällande arbetet med stöd och skydd:

- Fler utsatta identifieras – men färre av dem är barn
- Socialnämnder står för närmare hälften av ansökningarna om betänketid
- Bristande kunskap och tillämpning av betänketid
- Arbetsplatsinspektioner sätter inte brottsoffret i fokus
- Fortsatt bristande stöd till utsatta för arbetskraftsexploatering
- Utsatta arbetstagare saknar kännedom om sina lagstadgade rättigheter
- Exploaterade brottsoffer behöver ges möjlighet att söka kompensation

Fler utsatta identifieras – men färre av dem är barn

430 personer utsatta för människohandel identifierades av regionkoordinatorerna under 2024. Det var 255 kvinnor, 152 män och 1 med okänd könsidentitet. 22 av personerna var barn, varav 15 flickor och 7 pojkar. Det är en minskning av antalet identifierade barn jämfört med tidigare år. För andra året i rad är arbetskraftsexploateringen den vanligaste exploateringsformen, följt av sexuella ändamål.

Socialnämnder står för närmare hälften av ansökningarna om betänketid

Antalet beviljade uppehållstillstånd för betänketid gällande offer för människohandel har nästan fördubblats 2024, jämfört med föregående två år. Antalet ansökningar från socialnämnder fortsätter att öka. En majoritet av dessa kommer från regionkoordinatorer. Samtidigt har antalet beviljade uppehållstillstånd för bevispersoner fortsatt minska. *Se bilaga 1 - indikatorer.*

Bristande kunskap och tillämpning av betänketid

Kunskapen om uppehållstillstånd för betänketid gällande offer för människohandel är fortsatt låg och det finns svårigheter med tillämpningen. Antalet ansökningar är lågt i förhållande till antalet identifierade brottsoffer. Flera anledningar har identifierats till varför aktörer inte ansöker om betänketid. Det förekommer felaktiga ansökningar, eller att olika aktörer sökt för samma individ, vilket tyder på bristande samverkan.

Arbetsplatsinspektioner sätter inte brottsoffret i fokus

Arbetet mot exploatering på thaimassagesalonger sker allt oftare i form av myndighetsgemensamma arbetsplatsinspektioner. Arbetssätten utgår inte i första hand från ett brottsofferperspektiv, utan har fokus på annan brottslighet än den sexuella exploateringen. Den brottsutsatte möts ofta av en rad olika frågor från flera olika myndigheter och situationen kan upplevas som både otrygg och skrämmande.

Fortsatt bristande stöd till utsatta för arbetskraftsexploatering

Stödet till utsatta för arbetskraftsexploatering brister, där en majoritet är män.²¹ Det saknas anpassade borden och stödinsatser. Det finns även en okunskap om behoven hos målgrupperna. Många ses inte som brottsoffer och de har svårt att få korrekt bemötande och bedömning av myndigheter. Framför allt efterfrågas möjlighet till juridiskt stöd, kompensation och att kräva in utebliven lön.

Utsatta arbetstagare saknar kännedom om sina lagstadgade rättigheter

Det finns en otydlighet i vem som har ansvar för att följa upp villkor och löner för arbetstagare på svensk arbetsmarknad. De utsatta är sällan fackligt anslutna och saknar ofta kunskap om sina rättigheter. Personer som har arbetat i Sverige utan giltigt arbetstillstånd har enligt lag rätt till tre månaders lön, om parterna inte är ense om lönen har utbetalats eller inte.²² Det saknas dock en utpekad myndighet i Sverige som har skyldighet att ge denna information.

Exploaterade brottsoffer behöver ges möjlighet att söka kompensation

Det finns ett behov av att offer för människohandel ska kunna söka kompensation.²³ Rätten att göra anspråk på den vinst som gärningspersonen gjort genom exploateringen följer numera praxis från Europadomstolen.²⁴ Då få ärenden leder till åtal är det få personer som har möjlighet att göra anspråk på utebliven lön genom straffrättsliga processer. Tillgång till juridiskt stöd och att inte utvisas innan man kunnat göra anspråk på kompensation är avgörande för att tillgodose brottsoffrens rättigheter.

Effektivare brottsbekämpning

Slutsatser gällande arbetet för en effektivare brottsbekämpning:

- Få anmälningar upprättas och få utredningar inleds
- Fler brott behöver anmälas för att synliggöra problemet
- En utveckling mot brott utan brottsoffer
- Synen på prostitution förändras och brottsofferperspektivet försvagas
- Arbetet mot exploatering på thaimassagesalonger utvecklas
- Systematiken i arbetet mot arbetskraftsexploatering ökar
- Regionkoordinatorerna är fortsatt centrala för brottsofferperspektivet
- Arbetet på AKC skiljer sig åt i regionerna
- Ny lagstiftning förändrar förutsättningarna för arbetet på AKC
- Samverkan mellan Polis och socialtjänst skiljer sig åt i regionerna
- Gränspolisen får ökat ansvar för människohandel i flera regioner

Få anmälningar upprättas och få utredningar inleds

Sverige har få fällande domar för människohandel och det finns svårigheter i rättstillämpningen.²⁵ Under 2022 och 2023 kom inga fällande domar alls för människohandel i tingsrätt. Antal anmälningar om människohandel varierar, samtidigt som antal anmälningar gällande människoexploatering sakta ökar över tid. Antal anmälningar gällande 'köp av sexuell tjänst' varierar kraftigt mellan olika år och olika polisregioner. Dessa brott upptäcks i huvudsak genom aktivt polisarbete och uppsökande verksamhet.

Fler brott behöver anmälas för att synliggöra problemet

Ett flertal aktörer i NMT bedömer att det i dagsläget upprättas för få anmälningar på människohandel. Det är av stor vikt att anmälningar görs för att synliggöra brottets omfattning. Bristen på anmälningar och åtal kan bero på bristande kunskap, att utredningsläget bedöms som dåligt, att förundersökningar läggs ner eller att det saknas utredningsresurser.

En utveckling mot brott utan brottsoffer

Människohandel tycks i hög grad anmälas som brottstyper med lägre straffskala, till exempel bedrägeri, olaga hot eller misshandel. Det kan även rubriceras som brott där den utsatte inte ges målsägandestatus. Till exempel köp av sexuell tjänst, koppleri, involverande av underårig i brottslighet eller människosmuggling. Det riskerar leda till ett försämrat brottsofferstöd och att den grova organiserade brottsligheten bakom brottet missas.

Synen på prostitution förändras och brottsofferperspektivet försvagas

Allt fler talar om personer som *arbetar* i prostitution - snarare än *utsatta* i prostitution. Brottsofferperspektivet riskerar därmed att försvinna. Samtidigt har Skatteverket meddelat att inkomst från prostitution, utifrån rådande regelverk, inte kan ses som något annat än beskattningsbar inkomst. Detta trots att den som ger betalningen begår brottsliga handlingar.²⁶ Arbetet mot sexuell exploatering sker i allt högre grad inom ramen för AKC, samtidigt som människohandlarna använder affärsmässiga upplägg som en utstuderad ”affärsmodell”.

Arbetet mot exploatering på thaimassagesalonger utvecklas

Arbetet med thaimassagesalonger har fortsatt mer systematiskt och i bredare samverkan, bland annat genom myndighetsgemensamma arbetsplatsinspektioner (API). Arbetet riktat mot målgrupperna som exploateras har drivits inom både kommun och civilsamhället.^{27 28} Den ökade uppmärksamheten uppges samtidigt ha bidragit till att oseriösa salonger blivit bättre på att städa undan.

Systematiken i arbetet mot arbetskraftsexploatering ökar

Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet upplevs leda till ökad systematik, kontinuitet och förbättrad samverkan. Under året förtydligades att samverkan ska slå hårdare mot människohandel och människoexploatering.²⁹ Strukturen är dock inte uppbyggd utifrån ett brottsofferperspektiv och få av de aktuella myndigheterna frågorna inskrivna i sina instruktioner.³⁰ Det upplevs fortsatt vara upp till enskilda myndigheter vad som ska prioriteras vid arbetsplatsinspektioner.

Regionkoordinatorerna är fortsatt centrala för brottsofferperspektivet

Människohandel och människoexploatering blir inte blir uppmärksammat om ingen ständigt påminner. I dagsläget är regionkoordinatorerna centrala för att säkerställa att brottsoffer identifieras. De senaste två åren har regionkoordinatorerna identifierat fler utsatta i arbetskraftsexploatering än i sexuella exploatering. 45 procent av de utsatta för arbetskraftsexploatering 2024 identifierades genom arbetet på AKC.

Arbetet på AKC skiljer sig åt i regionerna

I flera regioner beskrivs AKC-samverkan fungera väl. Regionkoordinatorerna upplever att de bidrar med expertkompetens, att kunskap efterfrågas och att brottsoffer värnas. I andra regioner beskrivs utmaningar med målkonflikter, brister i planering inför inspektioner och bristande brottsofferperspektiv. Kunskapen om internationella åtaganden är fortfarande inte är känt för samtliga. Det bedöms även behövas bättre analys för att i högre grad ”träffa rätt” gällande tid och plats för inspektioner.

Ny lagstiftning förändrar förutsättningarna för arbetet på AKC

Den 1 juli 2024 infördes en ny sekretessbrytande lagstiftning för arbetet på AKC.³¹ Lagen har bidragit till ett ökat informationsflöde, vilket effektiviserar myndighetssamverkan inom uppdraget. Regionkoordinatorerna omfattas dock inte av de nya reglerna och har inte rätt att ta del av viss information som delas. På grund av detta kommer regionkoordinatorernas medverkan förändras och nya strukturer för arbetet behöver utvecklas framåt.

Samverkan mellan Polis och socialtjänst skiljer sig åt i regionerna

Polismyndighetens omorganisering av sitt arbete mot prostitution och människohandel har påverkat aktörer som erbjuder stöd och skydd. I vissa regioner har tidigare etablerad samverkan mellan regionkoordinatorer och polis försämrats eller gått förlorad. I andra regioner finns goda exempel på hur ny fungerande samverkan byggts upp. Arbetet fördelas nu på såväl gränspolis, lokalpolisområden och sektionen mot internationell grovt organiserad brottslighet, (IGOB).

Gränspolisen får ökat ansvar för människohandel i flera regioner

I vissa regioner går ansvaret för människohandel över till gränspolisen. Det skulle kunna innebära ökade resurser samt ökade incitament att utreda, då straffskalan för brotten är gränspolisens högsta. Samtidigt finns en tydlig målkonflikt mellan upptäckt av personer utan giltiga uppehållstillstånd utifrån utlänningslagen - och Sveriges konventionsåtaganden gällande offer för människohandel. I dagsläget förekommer att brottsoffer felaktigt omhändertas och placeras på förvar, utan att det först undersökts om personen varit utsatt för människohandel eller om betänketid bör sökas.

Förbättrad kunskap och metodutveckling

Slutsatser gällande arbetet med kunskap och metodutveckling:

- Metodstöd för ökad upptäckt och riskbedömningar efterfrågas
- Centrala myndigheter arbetar med kompetens- och metodutveckling
- Kunskapsutvecklingen om arbetskraftsexploatering går framåt

Metodstöd för ökad upptäckt och riskbedömningar efterfrågas

Få kommuner som erbjuder kunskaps- och metodstöd om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel. Flera efterfrågar standardiserade verktyg likt FREDA och stöd för att ställa frågor och hänvisa rätt. Ofta saknas verksamheter dit personer kan hänvisas och målgrupperna saknas ofta i riktlinjer och rutiner. Flera aktörer uppger att det finns kunskapsbrister om makt- och kontrollmekanismer och särskild sårbarhet.

Centrala myndigheter arbetar med kompetens- och metodutveckling

Flera myndigheter har drivit utvecklingsarbete under året. Åklagarmyndigheten har tagit fram en rättslig vägledning kring människohandel.³² Polismyndigheten arbetar med att färdigställa ett metodstöd för uppsökande arbete mot sugardating. De har även genomfört utbildningsinsatser om människohandel för gränspolisen. Socialstyrelsen har inventerat socialtjänstens behov av kunskapsstöd om bland annat sexuell exploatering barn och har släppt en uppdaterad version av sin webbutbildning.³³ Migrationsverket har arbetat med åtgärder utifrån en tidigare analys av arbetskraftsexploatering av thailändska bärplockare.

Kunskapsutvecklingen om arbetskraftsexploatering går framåt

Arbetet mot människoexploatering och människohandel för tvångsarbete fortsätter att intensifieras genom ökad myndighetssamverkan. Parallellt med detta har Jämställdhetsmyndigheten under senare år bidragit till en omfattande kunskapsutveckling gällande människoexploatering och människohandel för tvångsarbete. *Se Nytt metod- och kompetensstöd för arbetskraftsexploatering (sid 26).*

FÄLLANDE DOM OM MÄNNISKO- EXPLOATERING I BÄRINDUSTRIN

Under 2024 kom en unik dom om grov människoexploatering inom bärindustrin. Ärendet i Åsele är ett lärande exempel på hur olika aktörer samverkat. Det visar att det går att uppnå resultat när alla steg i stöd- och skyddsprocessen fungerar.

Om ärendet

Under 2024 kom en fällande dom från Hovrätten mot två bärföretagare. De fälldes för grov människoexploatering. Ärendet gällde en grupp arbetstagare från Thailand som utnyttjats för att plocka bär i Åsele. De hade frångått sina pass och tvingats att arbeta långa dagar, äta slaktrester och sova i skogarna. Flera av de utsatta återvände till Thailand skuldsatta. Nio av bärplockarna var målsägande i den unika domen. Det är den tredje domen om människoexploatering i arbete under uppenbart orimliga villkor sedan brottet infördes 2018.

Åtta framgångsfaktorer i ”Åseleärendet”

Ärendet visar flera framgångsfaktorer och svårigheter i arbetet med att bekämpa människohandel – från förebyggande arbete, till stöd, skydd och lagföring:

1 Regionkoordinatorerna bidrog till att det fanns beredskap i kommunen

Ärendet upptäcktes i Åsele kommun, en liten kommun med 2000 invånare där människohandel är sällanärenden. Trots det fanns beredskap att hantera den utsatta gruppen. Regionkoordinatorerna hade redan 2023 påbörjat en satsning för att rusta och förbereda kommuner inför potentiell exploatering i samband med bärplockning. Tillsammans med Länsstyrelserna sammanställdes material som skickades ut till alla kommuner i region Nord. Inför säsongen genomfördes möten och besök i kommuner som haft större boendeförläggningar och utmaningar under tidigare säsonger.

2 En bred samverkan upparbetades med nyckelaktörer

Då allvarliga missförhållanden anmälts tidigare år påbörjades 2023 ett förebyggande arbete på centrum mot arbetslivskriminalitet (AKC). Det togs fram en verktygslåda för olika myndigheters möjlighet att utöva tillsyn. Det inhämtades löpande protokoll från inspektioner som utförts på boenden för bärplockare. Detta för att ha en aktuell lägesbild och snabbt kunna agera vid indikatorer på missförhållanden. Utifrån uppgifter som kommit in förde regionkoordinatorerna samtal med ett flertal funktioner i kommunerna.³⁴ Dialog fördes även med fackförbundet Kommunal. Förbundet skrev om problemet i sin tidskrift och information skickades ut till förbundets ombudsmän. Frågan lyftes även i media för att uppmärksamma allmänheten på bärplockarnas situation och uppmana personer att inkomma med tips om missförhållanden.

3 Socialtjänst, polis och civilsamhälle samverkade operativt på plats

Under sommaren inkommer uppgifter om allvarliga missförhållanden gällande boende- och arbetsvillkor. Regionkoordinatorerna upprättar tre polisanmälningar. Lokalpolis och socialtjänst informeras om situationen. Regionkoordinatorerna åker till Åsele för att komma i kontakt med bärplockarna. En skrivelse upprättas till AKC om akuta missförhållanden och beslut tas om en myndighetsgemensam insats. Kommunen upprättar en mötesplats för bärplockarna på kulturhuset i Åsele. Informationen

sprids och utsatta bärplockare strömmar in och berättar om missförhållanden. Personal från Polisens nationella operativa avdelning (NOA) och Frälsningsarméns traffickingcenter Safe Haven reser upp från Stockholm för att bistå i ärendet.

4 De utsatta fick förtroende och erbjöds omedelbart stöd

Regionkoordinatorerna hade under sommaren deltagit på arbetsplatsinspektioner för att sprida sina kontaktuppgifter och informera om rättigheter. De hade stora förkunskaper om utsattheten och var trygga i sin roll. De hade även telefonsamtal med några av bärplockarna. Det var i slutet av säsongen och bärplockarna var desperata. På mötesplatsen fanns fika och varm mat, tolkar fanns på plats och nya tider för samtal bokades in direkt. Bärplockarna fick förtroende för representanterna från myndigheter och civilsamhälle som fanns på plats. Arbetstygarna erbjöds ett omedelbart stöd och socialtjänsten i Åsele ordnade boende. Regionkoordinatorerna koordinerade insatser mellan myndigheter och säkerställde att brottsoffrens grundläggande behov blev tillgodosedda. Flera poliser från närliggande kommuner anslöt för att ta vittnesmål.

5 De utsatta fick stöd i att återvända till hemlandet via ÅMP

Ett 40-tal personer ville ansöka om återvändande till Thailand genom IOM:s återvändandeprogram ÅMP. Tack vare upparbetad kommunikation mellan regionkoordinatorerna och IOM Finland kunde ett digitalt informationstillfälle på thailändska ordnas med kort varsel. Den tidiga kontakten med IOM underlättade även handläggandet av gruppärendet avsevärt. IOM Finland kunde dela information vidare till IOM Thailand. De kunde i sin tur, på kort varsel, möta upp en stor del av gruppen på flygplatsen i Bangkok och ordna vidaretransport. 38 av 41 bärplockare ville medverka i rättsprocessen och gruppen utsåg nio personer att stanna kvar i Sverige.

6 Stödet bidrog till ekonomisk självförsörjning i hemlandet

Stödet från IOM har i första hand använts för att stödja ekonomisk självförsörjning. Alla utom två

stödmottagare har investerat i inkomstdrivande verksamhet, så som jordbruk eller djurskötsel. De har till exempel kunnat skaffa kor, gödsel, jordbruksredskap eller bevattningssystem. Vissa har kunnat starta affärsverksamheter så som kiosker eller butiker. Majoriteten uppger att de tack vare stödet inte längre har behov att åka till Sverige för att plocka bär. Genom att stödet kunnat användas till inkomstdrivande verksamhet bedöms riskerna för att bli exploaterad igen minska avsevärt. Att minska risken för återexploatering är ett av ÅMP:s övergripande mål.

7 Ärendet ledde till fällande dom för grov människoexploatering

De åtalade dömdes först för grov människoexploatering till fängelse i två år och sex månader i Tingsrätten. De fick även näringsförbud i sju år. Vinsten på drygt 4 miljoner kronor, till följd av att de inte betalat ut kompensation för övertid och obekvämt arbetstid, tas tillbaka till staten. Hovrätten fastställde sedan Tingsrättens dom och dömde de två bär-företagarna för nio fall av grov människoexploate-

ring till fängelse. Näringsförbudet sänktes till fem år och vinsten som tas tillbaka av staten sänktes till 3,4 miljoner kronor. Summan visar hur stora ekonomiska incitament det finns för att utnyttja utsatta personer på arbetsmarknaden. Detta belyser betydelsen av fällande domar på området. Domen överklagades, men i december 2024 beslutade Högsta domstolen att inte pröva ärendet.

8 Brottsoffren får rätt till ersättning

Domen innebär att de utsatta får rätt till ersättning. Hovrätten slår fast att de nio målsägandena var och en får skadestånd för kränkning med 80 000 kronor. De får även ersättning för utebliven lön med drygt 100 000 kronor. Att få upprättelse genom ekonomisk kompensation och att kunna kräva in uteblivna löner efterfrågas i hög grad av personer som exploaterats i arbete. Regionkoordinatorerna bistår nu, tillsammans med Safe Haven och Brottsoffermyndigheten, den stora gruppen i att begära skadestånd.

Lärdomar från ärendet

Utöver de framgångsfaktorer som presenterats identifieras även två lärdomar:

Det finns utmaningar i att tillhandahålla stöd till stora grupper

Det finns stora utmaningar med att erbjuda stöd till en grupp av denna storlek. Socialtjänsten i Åsele blev med kort varsel tvungna att ordna skyddat boende, sängplatser och helpension för ett 40-tal personer. Det innebär även en administrativ börda för regionkoordinatorerna att hantera ansökningar till ÅMP för många personer. Stora ärenden kräver även finansiering utöver den normala budgeten för ÅMP. Det kan även finnas begränsade personalresurser hos IOM att ta emot så många individer i hemlandet, vilket gör att stödet inte kan implementeras lika snabbt som önskat.

Det behövs praxis från Högsta domstolen

Riksåklagaren överklagade domen till Högsta domstolen. Riksåklagaren menar att det är av stor vikt "för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen uttalar sig angående tolkningen och tillämpningen av rekvisiten 'exploatera någon för tvångsarbete eller annan verksamhet i en situation som innebär nödläge för den utsatte.'" Rekvisitetet bedöms ha tolkats för snävt och i strid med lagstiftarens intentioner och internationella konventioner. Riksåklagaren menar även att hovrätten låtit målsägandens samtycke spela för stor roll i bedömningen. I överklagandet nämns även Jämställdhetsmyndighetens studie som lyfter behovet av att Högsta domstolen utvecklar praxis och vägledning kring de rekvisit där det råder tolkningsproblem.³⁵

3 NATIONELL SAMORDNING 2024

TIO NEDSLAG I NSPM:S VERKSAMHET

Jämställdhetsmyndigheten har fortsatt att stärka sin roll som nationell samordnare mot prostitution och människohandel (NSPM). Det förstärkta uppdraget har bidragit till en utökning av verksamheten, vilket i sin tur bidragit till stärkt samverkan och omfattande utvecklingsarbete. Tio viktiga resultat från årets verksamhet:

1 Den nationella samordningsstrukturen utvecklas

Myndigheten har lyssnat in nyckelaktörers behov kopplade till samverkan, samordning samt kompetens- och metodstöd. Utifrån detta har ett omfattande utvecklingsarbete bedrivits, vilket bland annat resulterat i en ny och utökad nationell samordningsstruktur. Utöver det nationella metodstödsteamet (NMT) omfattar den även en ny strategigrupp med nyckelpersoner från relevanta myndigheter, samt en förstärkt samverkan med civilsamhället. NSPM har även tagit fram en strategisk plan för kunskaps- och metodstöd, samt uppdragit åt en extern part att genomföra en översyn av förutsättningarna kring regionkoordinatorfunktionen.

2 Förstärkt samverkan mot exploatering inom bärindustrin

Myndigheten har även initierat ett förstärkt samverkansforum i syfte att utveckla arbetssätt för att förebygga och bekämpa exploatering inom bärindustrin. Ett flertal myndigheter har samlats vid tre tillfällen under året. Det har funnits stora behov av samverkan kring frågan på såväl operativ som strategisk nivå. En majoritet av deltagarna uppger att de upplevt en tydlig förbättring vad gäller samverkan mellan respektive myndigheter. 80 procent uppgav även att tillfället varit användbart i deras eget arbete. Samverkansformen var ett pilottest som nu kommer integreras i den nationella samordningsstrukturen.

3 Ökat fokus på människohandel av barn i kriminella nätverk

Under året inleddes arbete med tematiska områden i syfte att skapa ett effektivare och mer riktat arbete. Myndigheten har haft dialogmöten och samlat myndigheter i ett rundabordssamtal om exploatering och människohandel i kriminella nätverk. Temat har även diskuterats i det nordiska barnnätverket som NSPM var värd för under året. Detta har bidragit till att skapa en bild av problematiken som NSPM har sammanställt och spridit för att förstärka myndigheters arbete med frågan. Fokuset på rekrytering till kriminalitet som en potentiell människohandel har bidragit till att sätta frågan på agendan hos andra myndigheter. *Läs mer i nästa avsnitt.*

4 Konferensen Sverige mot människohandel lanseras

I samband med EU:s dag mot människohandel genomfördes ett flertal insatser under paraplyet ”Sverige mot människohandel”. Syftet var att under en hel vecka bidra till ökad uppmärksamhet för frågan. Myndigheten lanserade, tillsammans med den nationella rapportören i frågor om människohandel vid Polismyndigheten, en nationell konferens mot människohandel. Konferensen bidrog till att sammanföra över 400 yrkesverksamma som arbetar med både brottsbekämpning, förebyggande arbete samt stöd och skydd. 86 procent av deltagarna uppgav att innehållet var användbart för dem i deras arbete. Under veckan deltog två europeiska organisationer³⁶ som delade sina erfarenheter av att arbeta mot rekrytering av barn och unga för kriminella ändamål. Dessa internationella inslag är ett resultat av NSPM:s internationella samverkan och arbete med att identifiera och sprida lärande exempel från omvärlden.

5 NSPM bidrar till internationell samverkan

Jämställdhetsmyndigheten har i sin roll som nationella samordnare en omfattande internationell samverkan. NSPM deltar regelbundet i internationella möten och bidrar till Sveriges rapportering om människohandel. Samverkan har bland annat bidragit till att identifiera lärande exempel, samt till att sprida Sveriges arbete internationellt. Det finns ett stort intresse för Sveriges arbete mot efterfrågan. Inom ramen för Sveriges ordförandeskap i Nordiska Ministerrådet har NSPM, i samarbete med Regeringskansliet, arrangerat två möten för Nordic Working Group Against Trafficking in Human Beings. NSPM har även arrangerat det nordiska barnnätverkets möte. Barnnätverket föreslås nu upptas som ett formellt nätverk under det Nordiska Ministerrådet och NSPM har bidragit med en arbetsplan för nätverket.

6 Arbetet mot arbetskraftsexploatering förstärks

Jämställdhetsmyndigheten har fortsatt stärka arbetet mot människoexploatering och människohandel för tvångsarbete. Myndigheten har en central roll i att bistå med expertkunskap inom ramen för myndighets-samverkan mot arbetslivskriminalitet.* Under året har fokus även legat på att stärka regionkoordinatorerna kring uppdraget på regional nivå. I maj släpptes rapporten med regionkoordinatorernas årliga statistik 2023.³⁷ För första gången identifierades flest utsatta i arbetskraftsexploatering. Det bedöms vara ett resultat av ökad kunskap och intensifierat arbete med frågan. NSPM arrangerade även en heldag för chefer och nyckelaktörer på de myndigheter som ingår i samverkan mot arbetslivskriminalitet. Syftet var att identifiera åtgärder för att utveckla arbetet mot arbetskraftsexploatering. På workshopen medverkade internationella experter från föregångsländer. Samtliga deltagare ansåg att workshopen bidrog till att utveckla en mer effektiv myndighetssamverkan mot arbetskraftsexploatering.

7 Nytt metod- och kompetensstöd för arbetskraftsexploatering

Jämställdhetsmyndigheten har bidragit till att utveckla kunskap- och metodstöd gällande arbetskraftsexploatering och människohandel för tvångsarbete. Under året avslutades det fjärde CAPE-projektet som drivits tillsammans med Östersjöstaternas råd (CBSS). Projektet har sedan 2018 syftat till att kompetensutveckla och stötta myndigheter i arbetet mot människohandel för tvångsarbete. Under året har lärdomar och kunskap från samtliga projektperioder analyserats. En vägledning för beslutsfattare och yrkesverksamma publiceras i början av 2025.³⁸ Under året publicerades även en studie som jämför tillgången till stöd för exploaterade migrantarbetare i tre nordiska länder.³⁹ Myndigheten har även påbörjat ett arbete med att ta fram en kunskapsöversikt om arbetskraftsexploatering. Studierna bidrar till att fylla kunskapsluckor på området och att utveckla Sveriges arbete mot människohandel för tvångsarbete.

* Myndighetens arbete inom myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet har återrapporterats genom Arbetsmiljöverkets årsrapport.

8 Ny kunskap om rättstillämpningen i domstol

Myndigheten har bidragit med ny kunskap gällande tillämpningen av lagstiftningen kring människohandel i domstol. Under året släpptes två forskningsstudier om sexuell exploatering, respektive arbetskraftsexploatering. I rapporten *Varför döms så få för människohandel?* gör myndigheten en samlad analys utifrån de två studierna, samt ger rekommendationer framåt. Studierna har bland annat använts av Åklagarmyndigheten i deras arbete med att ta fram en intern vägledning i människohandelsärenden. Myndighetens expertkunskap om prostitution och människohandel efterfrågas även alltmer av nyhetsmedier. Under 2024 skedde en fördubbling jämfört med föregående år. Från 86 publiceringar 2023, till 163 publiceringar 2024.

9 Satsning på förebyggande arbete efterfrågas

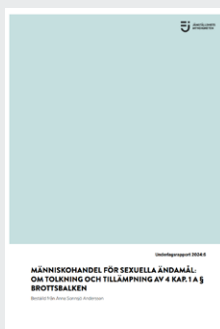
Kampanjen *Låt inte tystnaden tala*, som syftar till att förebygga köp av sexuella tjänster, har fortsatt spridas. Filmen visades på biografer för drygt 148 000 unga och har haft 2,49 miljoner exponeringar för unga män, 18-24 år, på Youtube. Drygt hälften procent valde att se klart hela filmen, vilket tyder på att annonsen väckt intresse hos målgruppen. Kampanjen nominerades till två stora kommunikationspriser under året.⁴⁰ Filmen till unga vann Lilla Publishingpriset för utmärkt kommunikation till en ung målgrupp. Filmerna har tillsammans med en webbsida översatts till engelska, då satsningen väckt stort intresse internationellt. Efterfrågan på det kunskaps- och metodstöd som kopplas till kampanjen är stor. Materialet har skickats ut till digitalt till landets skolor och det kan även beställas kostnadsfritt i tryckt format. Den pedagogiska handledningen har beställts 1079 gånger, främst av lärare i gymnasieskolan. Kunskapsbroschyren har beställts 2385 gånger, främst av lärare i grundskolan.

10 Regionkoordinatorerna stärks ytterligare

Jämställdhetsmyndigheten har stärkt arbetet med stöd och skydd till brottsoffer utsatta i människohandel. Regionkoordinatorfunktionen har utökats genom de förstärkta medel som tilldelades under året. Flera regionkoordinatorer har kunnat utöka sin tjänstegrad. Nyanställningar har även skett i region Öst och Väst. Regionkoordinatorerna har därigenom bättre kunnat svara upp mot en ökande efterfrågan och det utökade regionala arbetet mot arbetskraftsexploatering. Myndigheten har även stärkt sin samordning av regionkoordinatorerna och arbetat för att avlasta funktionen, både direkt och långsiktigt. Uppföljningar visar att regionkoordinatorerna blivit alltmer positiva till Jämställdhetsmyndighetens samordning och stöd.

Tips

på nytt material från NSPM under året

- [Varför döms så få för människohandel?](#)
- [Människohandel för sexuella ändamål \(Underlagsrapport 2024:6\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)
- [Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning. – CBSS](#)
- [Report series N°109: "From rights on paper to rights in action" – Exploited migrant workers' access to remedy in the Baltic Sea Region | Heuni](#)

FOKUSOMRÅDEN UNDER ÅRET

Under 2024 har NSPM haft särskilt fokus på två områden: barn och unga i kriminella nätverk, samt exploatering inom bärindustrin.

Barn och unga i kriminella nätverksmiljöer

Barn och unga som rekryteras och exploateras i kriminella nätverk uppmärksammas allt mer. Brottsförebyggande rådet (Brå) konstaterar att ”utsattheten för barn och unga inom kriminella nätverk är omfattande”. Det handlar ofta om en hierarkisk och systematisk rekrytering av barn under 18 år i syfte att begå brott.⁴¹ Trots att barnen groomas till att begå brott kopplas involveringen i kriminella nätverk sällan ihop med människohandel. Många gånger saknas även ett barnrättsperspektiv i arbetet. Jämställdhetsmyndigheten har under året haft dialogmöten med andra myndigheter och lyft temat i befintliga samverkansforum nationellt och internationellt.⁴² I oktober kallade Jämställdhetsmyndigheten, tillsammans med den nationella rapportören i frågor om människohandel vid Polismyndigheten, offentliga aktörer till ett rundabordssamtal.⁴³ Där framkom bland annat att brottsligheten delvis förflyttas till sociala medier, vilket gör den svårare att upptäcka. Kontakten med barnen kan etableras snabbt. Flickor och kvinnor i gängkriminella miljöer går ofta under radarn, samtidigt som de kan ha erfarenhet av att utsättas för sexuellt våld eller sexuell exploatering i de kriminella nätverksmiljöerna.⁴⁴

FAKTA: Människohandel med barn innebär att någon rekryterar, transporterar, överför, inhysar eller tar emot en person under 18 år i syfte att han eller hon ska exploateras i en situation som innebär nödläge för den utsatte. Sverige har enligt barnkonventionen en skyldighet att genomföra omfattande åtgärder för att förhindra handel med barn och att skydda barn från alla former av våld och utnyttjande.⁴⁵

Jämställdhetsmyndigheten har dragit fem slutsatser utifrån arbetet:

- Det finns tydliga tecken på exploatering och människohandel när barn och unga utnyttjas i kriminella nätverk
- Lagstiftningen mot människohandel tillämpas i låg utsträckning på utnyttjande för kriminella ändamål
- Barn och unga som exploateras befinner sig ofta i sårbara livssituationer
- Fler barn och unga som exploateras i kriminella nätverk behöver identifieras och erbjudas skydd
- Samverkan behöver stärkas mellan aktörer som arbetar med olika former av våld som förekommer i barn och ungas liv

Läs mer här: [Barn och unga riskerar att utsättas för människohandel i kriminella miljöer | NSPM](#)

Jämställdhetsmyndigheten ser behov av:

- En ökad kunskap om förekomsten av människohandel av barn och unga i kriminella nätverksmiljöer, samt kopplingen till barns egen våldsutsatthet i nära relationer eller för hedersrelaterat våld och förtryck.
- En ökad kunskap om tjejs och kvinnors utsatthet för sexuell exploatering i kriminella nätverksmiljöer.
- Att människohandel och exploatering skrivs in i regeringsuppdrag som rör rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk. Exempelvis i arbetet med barn och unga i organiserad brottslighet (Bob) - en samverkansstruktur för arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott.⁴⁶
- Ökad samverkan mellan aktörer som arbetar med olika former av våld som förekommer i barn och ungas liv.
- Att ärenden gällande människohandel för kriminella ändamål prövas i domstol. Lärdomar kan även hämtas från arbetet mot människohandel för kriminella ändamål internationellt.⁴⁷
- Metodutveckling gällande exempelvis förhörsmetoder och anpassade stödinsatser.⁴⁸ Polismyndigheten lyfte redan 2020 att ”kunskapsnivån inom polisregionerna varierar när det gäller handel med barn i syfte att barnen ska begå brott”.

Exploatering inom bärindustrin

Exploatering av utländska arbetstagare i den svenska bärindustrin har varit ett återkommande problem under många år. Därför stärkte Jämställdhetsmyndigheten sin nationella samordning på området under året. Målet var att bidra till att mer effektivt förebygga och bekämpa exploatering av arbetstagare inom bärbranschen. Genom pilotprojektet ”Task force bär” samlades centrala aktörer vid ett flertal tillfällen under året för att tillsammans angripa frågan. Medverkade gjorde bland annat relevanta myndigheter, regionkoordinatorer, fackförbund, kommuner och civilsamhälle.⁴⁹ Förutom att utveckla samverkan i sakfrågan syftade projektet till att pilottesta nya arbetssätt för den nationella samordningen. Målet var att hitta sätt att arbeta strategiskt kring särskilt komplex och aktuell problematik i ett mindre myndighetsgemensamt samverkansforum. Väldigt få ärenden om misstänkt människoexploatering eller människohandel för tvångsarbete når åtal. Ännu färre leder till fällande dom. Rätts-tillämpningen har satt höga trösklar för vad som ska anses utgöra orimliga arbetsvillkor.⁵⁰

Jämställdhetsmyndigheten har dragit fem slutsatser utifrån arbetet:

- Samverkan har stärkts, men stora behov av fortsatt samordning kvarstår
- Affärsmodellen inom branschen innebär stora risker för exploatering
- Oklarhet kring arbetsgivar- och arbetsmiljöansvar försvårar tillsynen
- Den svenska modellen är svår att implementera i branschen
- De existerande stödsystemen är inte anpassade för målgruppen.

Läs mer här: [Task force bär: En samordnad mobilisering mot arbetskraftsexploatering | NSPM](#)

Jämställdhetsmyndigheten ser behov av:

- Att rättsväsendet får ökad kunskap om arbetskraftsexploatering, samt tillräckliga resurser för att kunna driva framgångsrika förundersökningar.
- En översyn av människohandels- och människoexploateringsbrotten som utreder om lagstiftningen är ändamålsenlig och effektiv.
- Att branschen utvecklar ett lönesystem där det är möjligt att både arbeta inom rimliga arbetstider och samtidigt erhålla en rimlig inkomst.
- Att de ekonomiska riskerna främst bör tas av bolagen, inte av arbetstagarna. Exempelvis genom att införa en så kallad ”Employer Pays Principle”⁵¹ inom branschen.⁵² Tillsyn av arbetstagarnas förhållanden skulle underlättas om anställningen var hos det svenska bärföretaget.
- Att följa utvecklingen av exploatering inom branschen på sikt, då bekämpandet av brottsligheten riskerar leda till nya tillvägagångssätt och nya former av utnyttjande.

REGIONKOORDINATORERNAS ARBETE

Om regionkoordinatorerna

I landets sju polisregioner finns särskilda regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel. De är anställda inom socialtjänsten i en kommun och utgör en del av den nationella samordningen mot prostitution och människohandel. De finansieras av Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelserna och den kommun där de är anställda. Regionkoordinatorerna erbjuder konsultativt metodstöd till yrkesverksamma, genomför utbildningsinsatser och deltar i det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet på regional nivå. De kan medverka i uppsökande arbete, ge stödjande insatser till utsatta och koordinera insatser mellan berörda myndigheter och aktörer. De är även kontaktpersoner för [återvändandeprogrammet \(ÅMP\)](#).

Läs mer här: <https://nspm.jamstalldetsmyndigheten.se/stod-i-ditt-arbete/regionkoordinatorer/>

Regionkoordinatorernas arbete under året

Funktionen utökas genom en kortsiktig förstärkning

Under året fick Jämställdhetsmyndigheten medel för att stärka regionkoordinatorernas arbete mot arbetskraftsexploatering ytterligare.⁵³ Samtal fördes med alla regioner kring möjligheterna att utöka funktionen under året. Medel fördelades till alla sju regioner. Den kortsiktiga tillsättningen av medel försvårar ett långsiktigt och stabilt arbete, då processen kring förankring, avtalsskrivning och rekrytering tar tid. Samtidigt har en utökning av regionkoordinatorernas tjänster lett till förbättrad samverkan i flera regioner. Endast region Öst och Väst hade möjlighet att tillsätta nya tjänster med så kort varsel. I region Väst, Syd och Öst kunde befintliga tjänster utökas under året. I region Nord och Mitt stärktes arbetet upp genom utökat chefsstöd. Flera regioner hade även möjlighet att genomföra kompetenshöjande insatser till yrkesverksamma. Medlen användes även till kostnadstäckning för till exempel tolkar, resor och andra verksamhetskostnader.

Flera regionkoordinatorer som arbetar tillsammans minskar sårbarheten

De senaste årens utökning har bidragit till positiva effekter och en förbättrad arbetssituation i flera regioner. Arbete tillsammans i en arbetsgrupp minskar sårbarheten och ger anledning att skapa strukturer och rutiner. Utökningen har bidragit till förbättrad samverkan och placeringen av tjänster på nya orter har lett till nya samarbeten. Region Mitt har bara haft en regionkoordinator anställd sedan september, vilket skapar sårbarhet. Nu ses behoven i regionen över och dialog förs med nya kommuner. Region Stockholm har tidigare haft separata funktioner för barn- respektive vuxenärenden. Nu arbetar de i stället mer gemensamt med båda åldersgrupperna. Det bedöms ha stärkt arbetet, lett till en förbättrad arbetsmiljö och ökat tillgängligheten samt stödet och skyddet för klienterna.

Samverkan är central för det kompetenshöjande arbetet

Regionkoordinatorerna har fortsatt samverka med en lång rad aktörer, vilket är centralt för att uppdraget ska få effekt. I region Mitt har regionkoordinatorn bland annat ingått i ett samverkansforum initierat av Polismyndigheten, i syfte att stärka arbetet på området. Polisen har med representanter från hela regionen och olika nivåer inom myndigheten. Region Väst har skapat ett ambassadörsnätverk för handläggare inom socialtjänsten i Storgöteborg. Region Nord rapporterar att samverkan inkluderat fler aktörer än tidigare, så som fackförbund och näringsliv. I Region Bergslagen har Länsstyrelsen Värmland, i samverkan med regionkoordinatorerna och flertalet samverkanspartners, tagit fram en handbok för regional samverkan.⁵⁴

En stärkt samverkan bidrar till ökad upptäckt

Samverkan fyller även en viktig funktion för ökad identifiering av utsatta. I region Stockholm ser regionkoordinatorerna en direkt koppling mellan samverkan och ett ökat antal ärenden. Under året skedde en dryg för-

dubbling av antalet ärenden inkomna från Migrationsverket. Från 13 ärenden 2023, till 35 ärenden under 2024. Flera regioner rapporterar även att stärkt samverkan med civilsamhället lett till ett ökat antal ärenden. I region Syd har samverkan stärkts med den enhet inom socialtjänsten i Malmö Stad som ansvarar för ansökningar om betänketid, bland annat genom konsultationer och samarbete i ärenden. Genom att hantera ansökningar i människohandelsärenden har enheten till stor del blivit självgående. Samverkan har fungerat mycket väl och enheten upplevs ha arbetat upp sin kunskap om Sveriges stöd- och skyddsprocess inom ordinarie socialtjänst.

De geografiska förutsättningarna påverkar arbetet mot människohandel

Olika regionala förutsättningar påverkar regionkoordinatorernas arbete. De har stora geografiska ytor att täcka. På glesbebyggda orter identifieras prostitution och människohandel i låg utsträckning och färre tips kommer in till polis eller AKC. I flera regioner finns upplevelsen av ”blinda fläckar”. För regioner som Nord och Bergslagen är avstånden en särskild utmaning. Det är svårt att delta i insatser på kort varsel och att nå ut med expertis i hela regionen. Fördelningen över landet beskrivs som ojämn och regionkoordinatorerna känner sig många gånger otillräckliga. I region Syd och Väst lyfts att det har varit avgörande att tjänster tidigare utökats även till Kronoberg och Halland. Områdena fångas nu upp i betydligt större utsträckning jämfört med tidigare. I flera regioner lyfts behovet av att regionkoordinatorerna utökas till fler orter.

Arbetet mot sexuell exploatering prioriteras ned

Flera regioner lyfter att det operativa arbetet mot sexuell exploatering haft minskad prioritet under året. I region Stockholm har regionkoordinatorerna på grund av det kraftigt ökade ärendeinflödet tvingats bortprioritera regelbundna inspektioner på thaimassagesalonger. Arbetet påverkas även av andra samverkansparters prioriteringar. I Region Väst har regionkoordinatorerna i Göteborg endast deltagit i två insatser mot sexköp ihop med polisen. Arbetet mot sexuell exploatering upplevs inte vara prioriterat bland lokalpolisområdena och kunskapen bedöms vara låg. Även i region Nord upplevs utmaningar kring att få till samverkan med Polismyndigheten för uppsökande arbete av personer i prostitution. Under året har endast en insats genomförts i regionen.

Stort fokus på myndighetsgemensamt arbete mot arbetslivskriminalitet

Regionkoordinatorerna lägger mycket tid på myndighetsgemensamt arbete på regionala center mot arbetslivskriminalitet (AKC), men resurser och arbetsbelastning skiljer sig åt över landet. Arbetet behöver nu omorganiseras inför 2025 på grund av den nya sekretesslag som infördes under året.⁵⁵ I Region Stockholm har arbetet prioriterats ner på grund av ett kraftigt ökat ärendeinflöde. Andra regioner har lagt en stor del av arbetstiden på AKC. I region Syd medverkar regionkoordinatorerna i regional styrgrupp, på arbetsplatsinspektioner, förmöten och uppföljningsmöten. De har även utvecklat och spridit en metod för arbete mot människohandel inom AKC tillsammans med Polisen. I region Bergslagen har arbetet fokuserat på strategiskt utvalda arbetsgivare utifrån en regional lägesbild. Fokus har lagts där en stor mängd entreprenörer är verksamma, eller där investeringar med stor samhällspåverkan sker. Även i region Öst upplevs AKC-samverkan fungera väl och det har noterats ett ökat medialt intresse för frågorna. I regionen finns även ett fungerande arbete med LOS-insatser (lokal operativ samverkan) där lokalpolisområdena gör insatser mot objekt som kopplas till organiserad brottslighet.

En översyn av regionkoordinatorfunktionen har genomförts under året

Under året har det genomförts en översyn av regionkoordinatorfunktionen.⁵⁶ En extern aktör fick i uppdrag att analysera strukturella utmaningar och föreslå lösningar. Översynen utgår från utmaningar som identifierats över tid kopplat till styrning, finansiering, tjänstebeskrivning, arbetsmiljö, underbemanning och samverkan. Resultatet presenterades i början av 2025.

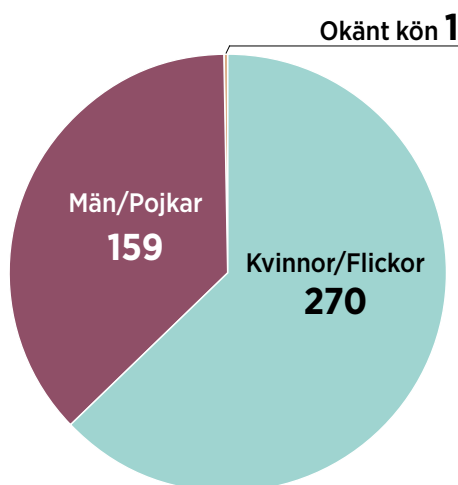
Översynen föreslår bland annat:

- att funktionen renodlas till att bli antingen kapacitetsbyggande (strategisk) eller direktstödande (operativ).
- en organisering i regionala center med en kommunal huvudman, samt att centren samordnas med andra regionala center mot våld för en mer sammanhållen styrning av arbetet mot våld på nationell och regional nivå.
- en mer långsiktig finansieringsmodell och en ny styrmodell med nationella och regionala mål.

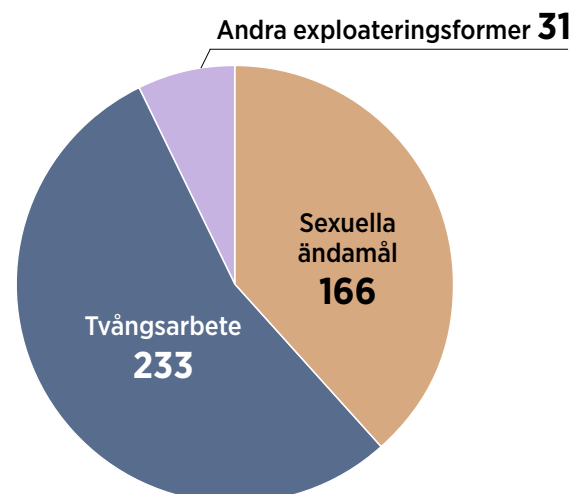
Resultaten från översynen kommer omhändertas under 2025 och en fördjupad konsekvensanalys kommer att genomföras ihop med berörda aktörer.

Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering*

Antal personer utsatta för människohandel och människoexploatering som identifierats av regionkoordinatorer 2024. Fördelat på kön respektive exploateringsform.

Figur 1. Totalt 430 personer identifierades som utsatta för människohandel och människoexploatering 2024

Figur 2. Antal identifierade personer utsatta för människohandel och människoexploatering 2024 fördelat på exploateringsform.

En årlig fördjupad analys av regionkoordinatorernas statistik presenteras i en separat rapport. Rapporten släpps senare under våren 2025. Förra årets rapport hittar du här: [Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2023](#)

Tabell 1. Antal personer utsatta för människohandel och människoexploatering som identifierats av regionkoordinatorer, 2021-2024. Fördelat på exploateringsform.

Exploateringsform	2021	2022	2023	2024
Sexuella ändamål	249	174	182	166
Arbetskraft	145	130	189	233
Kriminella ändamål	10	17	16	3
Tiggeri	34	16	8	2
Hushållsarbete	0	6	5	6
Tvångsäktenskap	8	8	8	6
Organhandel			1	1
Krigstjänstgöring	1			
Multipel exploatering	27	7	3	2
Annat			1	
Ej redovisat	16	17	1	11
Totalt antal personer	490	375	414	430

* Ett ärende registreras i statistiken om regionkoordinatorerna gör bedömningen att det finns anledning att anta att personen utsatts för människohandel eller människoexploatering. Det finns ingen aktör i Sverige som har mandat att formellt fastslå att en person varit utsatt för människohandel, utöver en rättsprocess. Personerna bakom de ärenden som presenteras här har ofta kommit till regionkoordinatorernas kännedom genom andra myndigheter eller civilsamhället, men även genom regionkoordinatorernas egna operativa arbete.”

Tabell 2. Antal personer utsatta för människohandel och människoexploatering som identifierats av regionkoordinatorer, 2021-2024. Fördelat på kön.

Antal som identifierats	2021	2022	2023	2024
Vuxna				
Kvinnor	289	192	234	255
Män	142	116	139	152
Annan könsidentitet		2	2	
Okänt	5	11	4	1
Totalt vuxna	436	321	379	408
Barn				
Flickor	32	31	13	15
Pojkar	21	23	21	7
Okänt	1		1	
Totalt barn	54	54	35	22
Totalt samtliga	490	375	414	430

Foto: Stina Gränfors.

STÖDPROGRAM FÖR UTSATTA

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att fördela medel till det nationella stödprogrammet (NSP) och det frivilliga Återvändandeprogrammet Människohandel och Prostitution (ÅMP).

Jämställdhetsmyndigheten fördelar medel till stödprogram

Myndigheten har 2024 förmedlat 3,2 miljoner kronor till det nationella stödprogrammet (NSP), vilket är samma summa som föregående år. Under 2022 tilldelades NSP 2,5 miljoner kronor. NSP har under året gett stöd till 63 personer, varav 29 kvinnor (varav 1 transkvinna), 10 män och 24 medföljande barn.* En majoritet av kvinnorna hade utsatts för sexuell exploatering och en majoritet av männen hade utsatts för arbetskraftsexploatering.

Myndigheten har förmedlat 6,9 miljoner kronor till ÅMP, jämfört med 3,96 miljoner kronor under 2023 och 4,3 miljoner 2022. Ökningen av medel till ÅMP 2024 berodde på ett stort ärende med thailändska bärplockare som identifierades i Åsele 2023. Gruppen fick större delen av sina stödinsatser under 2024. Under året har 32 nya individer beviljats tillträde till ÅMP, varav 18 kvinnor, 11 män, 1 flicka och 2 pojkar. Det var lika vanligt med sexuell exploatering som arbetskraftsexploatering bland de som beviljades stöd av programmet 2024.

* Statistiken gällande barn redovisades inte könsuppdelad av NSP.

Nationella stödprogrammet (NSP)

Programmet drivs av Plattformen Civila Sverige mot människohandel som är en sammanlutning av flera olika civilsamhällesorganisationer. NSP erbjuder stöd till individer i Sverige som varit utsatta för prostitution eller människohandel. Stödet är ett komplement till samhällets offentliga insatser. Programmet erbjuder bland annat stöd kring akuta basbehov, skyddat boende, samtalsstöd, information, juridisk rådgivning och myndighetskontakter.

Läs mer: [Nationellt Stödprogram \(NSP\)](#)

”En majoritet av de som behöver längre stöd har varit utsatta för sexuell exploatering och omfattande våld.”

Personer med erfarenheter av våld har omfattande stödbehov

Majoriteten av de personer som behöver längre stöd har varit utsatta för sexuell exploatering och omfattande våld av olika slag. Denna målgrupp har ofta en omfattande traumatisering och starkt påverkat allmäntillstånd. Behoven är därmed ofta omfattande och komplexa.

Två nya boenden har certifierats

Under 2024 har två skyddade boenden i Region Nord certifierats av Nationella Stödprogrammet. Både dessa boenden tar emot kvinnor och kvinnor med barn. Det innebär att boenden inom NSP nu finns tillgängligt i 5 av 7 polisregioner. Boenden saknas fortsatt i region Bergslagen och region Öst.

Behoven bedöms vara större än vad programmet kan täcka

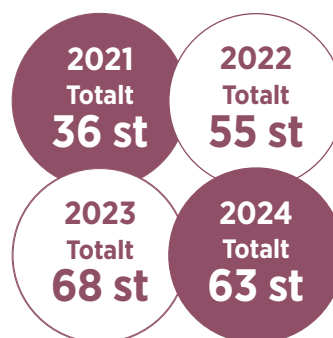
NSP:s egen bedömning är att de stödinsatser som kan erbjudas ofta är för korta i relation till behoven. Idag står alla certifierade aktörer för delar av kostnaden själva när vistelsen blir längre än vad NSP kan ersätta. Att finansieringen säkras på årsbasis innebär enligt NSP en osäkerhet. Både för verksamheter som redan ingår, eller som överväger att ingå, i programmet.

Tabell 3. Antal personer som beviljats stödinsatser genom det Nationella stödprogrammet (NSP)

Antal som beviljats stöd	2021	2022	2023	2024
Vuxna	19	32	43	39
Kvinnor		27	33	28
Transkvinna				1
Män		5	10	10
Barn*	17	23	25	24
Totalt	36	55	68	63

*Statistik gällande barn redovisades inte könsuppdelat av NSP

Under året spred Plattformen kampanjen 215. Där samlas information och kontaktuppgifter till tillgängligt skydd och stöd från civilsamhället. Sidan riktar till personer utsatta i prostitution och människohandel. Information finns på engelska, spanska, polska, ukrainska, thai, franska och rumänska. Det går även att beställa tryckt material med QR-koder. Läs mer: www.manniskohandel.se/siffran.215

Frivilliga Återvändandeprogrammet Människohandel och Prostitution (ÅMP)

Programmet drivs av International Organization for Migration (IOM). Utländska vuxna och barn som utnyttjats i människohandel, människoexploatering eller prostitution kan ansöka om att ingå i återvändandeprogrammet. Programmet syftar till att säkerställa ett tryggt och ordnat återvändande och att bidra till en hållbar återintegration i återvändandelandet.

Läs mer: [Återvändandeprogrammet | NSPM](#)

Stödet i ÅMP följs upp med mottagarna vid två tillfällen. Först mäts upplevelsen av stödet innan och under återvändandet. Den andra uppföljningen mäter stödmottagarens upplevelse efter att alla stödinsatser genomförts, samt om återintegreringen kan anses vara långsiktigt hållbar.⁵⁷

Stödet ger resultat och minskar risken för att exploateras igen

Under den senaste uppföljningsperioden⁵⁸ uppgav en övervägande majoritet (över 90 procent) av stödmottagarna att de var *nöjda* eller *mycket nöjda* med stödet. 94 procent nådde en nivå av återintegrering som ansågs vara långsiktigt hållbar. Kvinnor som ingick i stödprogrammet nådde en något högre nivå av hållbar återintegrering än män.

Flera stödmottagare ingick i en rättsprocess som ledde till fällande dom

Nio av de personer som beviljats stödinsatser genom ÅMP var målsägande i en fällande dom om grov människoexploatering inom bärbranschen. En majoritet använde stödet till inkomstdrivande verksamhet. Det indikerar att om stödinsatserna är framgångsrika kan det motverka riskerna för framtida exploatering och stärka brottsoffers vilja till att medverka i en brottmålsprocess.

Stödet till stora grupper utvecklas

Under året har det skett ett utvecklingsarbete kring hur stora grupper av sökande ska kunna hanteras och få stöd mer effektivt. Detta utifrån de lärdomar och utmaningar som det innebär att implementera stöd till den stora grupp från Thailand som fick tillträde till ÅMP i slutet av 2023.

En ökning av kvinnor från Latinamerika med uppehållstillstånd i Spanien

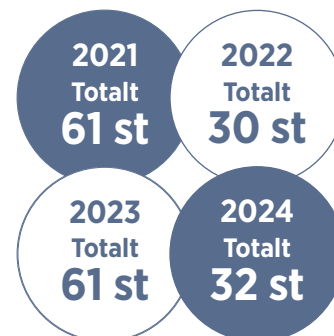
Jämfört med tidigare år syntes 2024 en märkbar ökning av kvinnor från Latinamerika som fått stöd genom ÅMP. Ungefär hälften av dessa personer valde att återvända till Spanien, där många har uppehållstillstånd. Det finns utmaningar för IOM i Spanien att ge effektivt stöd till målgruppen. Det beror dels på individuella omständigheter, dels på förutsättningarna att koppla på stödinsatser från det allmänna i Spanien.

94% av stödmottagarna nådde en långsiktigt hållbar återintegrering.

”En stor ökning av kvinnor från Latinamerika som beviljades stöd under året”

Tabell 4. Antal nya personer som beviljats tillträde till Återvändandeprogrammet Människohandel och Prostitution (ÅMP)

Antal som beviljats stöd	2021*	2022	2023*	2024
Kvinnor	37	13	21	18
Män	24	13	33	11
Flickor		2	2	2
Pojkar		2	5	2
Totalt	61	30	61	32

*Statistiken från 2021 inkluderar även barn. * Ökningen av antaget stödmottagare 2023 berodde på ett stort ärende med thailändska bärplockare som identifierades i Åsele 2023.

ENGLISH SUMMARY

This is the annual report from the National Coordination Against Prostitution and Trafficking in Human Beings (NSPM), which is located at the Swedish Gender Equality Agency. The report describes the work performed under 2024 and presents statistics, analysis and recommendations for the future.

5 important conclusions from the year

The national coordination has been strengthened. For example by a new coordination structure, an annual conference on human trafficking and a strengthening and review of the regional coordinators.

The national coordination structure has been strengthened

A number of review processes have been conducted to strengthen national coordination. A new coordination structure has been developed, and an external review has been conducted of the regional coordinator function. The NSPM has prepared a strategic plan for knowledge and method support. Collaboration has been strengthened in two areas: exploitation in the berry-picking industry, and children and youth in criminal networks. The NSPM has continued to enhance knowledge of labour exploitation and arranged the first, of what is intended to be, an annual conference on human trafficking in collaboration with the Swedish Police Authority. The agency also published an analysis of two research studies regarding the application of human trafficking legislation by the Swedish courts. The campaign Don't Let the Silence Speak! had 2.5 million views on YouTube and won awards for its communication with a young target group. A package of material to support the prevention of child sexual exploitation was sent to schools around the country. The financing of regional coordinators has been increased and funds have been allocated to two support programmes for the victims of prostitution and human trafficking. A total of 63 victims have been given support through the National Support Programme (NSP) and 32 have been given access to the Assisted Voluntary Return and Reintegration Programme (AVRR).

For the second consecutive year, more victims of labour exploitation were identified than of human trafficking for sexual purposes. There are, however, deficiencies in the support and protection offered to this target group.

More and more victims of labour exploitation are being identified

The number of victims of prostitution and human trafficking identified by regional coordinators rose for the third consecutive year. Cooperation with public authorities and civil society organisations has contributed to the increased number of cases. At the same time, the number of identified child victims continues to decrease. A total of 430 victims of crime were identified: 255 woman, 152 men, 1 sex unknown, 15 girls and 7 boys. The number of people identified as victims of labour exploitation is increasing both in Sweden and globally. For the second consecutive year, most of those identified by regional coordinators were victims of labour exploitation. The next most common form of exploitation was for sexual purposes. This is believed to be the result of greater knowledge and the strengthening and systematisation of work to combat work-related crime. Support for the victims of labour exploitation is deficient and those in this target group generally have little knowledge of their rights. Regional centres for the prevention of work-related crime need to be more focused on human trafficking. There has been a failure to focus on the victims of crime in interagency workplace inspections.

There is a risk that the view of prostitutes as victims of crime is being eroded, including by the use of 'business contracts' by those who traffic in human beings.

Changes in risks and in how exploitation takes expression are highlighted

Sexual exploitation is widespread in digital channels and there is extensive multiple exploitation in Thai massage parlours. Technological developments, such as AI, continue to exacerbate the risk of human trafficking. The view

of victims of prostitution is gradually changing and the victim perspective is being diluted in efforts to combat human trafficking. Among other things due to the use of 'business models' by human traffickers and the fact that operations to combat sexual exploitation are increasingly being run through regional centres for the prevention of work-related crime or by the border police. There is also a risk that efforts to combat sexual exploitation will be deprioritised, as more and more resources are allocated to fighting work-related crime. More and more women from Latin America have been identified as victims of sexual exploitation during the year. The exploitation of people from Ukraine is also continuing. The approaches on how to exploit people in the berry-picking industry have changed, as the number of work permits granted has decreased.

Few municipalities incorporate efforts to combat prostitution and human trafficking into their crime-prevention work or their work to combat men's violence against women.

Few municipalities work to combat prostitution and human trafficking

Few municipalities incorporate efforts to combat prostitution and human trafficking into their crime-prevention work or their work to combat men's violence against women. Few municipalities offer staff knowledge and method support in the field. There is still a shortage of established methods for outreach activities aimed at children and youth, and there is a demand for method support regarding risk assessment and increased detection. Relapse-prevention efforts targeting those who exploit others sexually by paying for "sexual services" are being developed in both municipalities and nationally. The number of temporary residence permits issued to victims of human trafficking for a reflection period (while they consider whether to participate in legal proceedings) has almost doubled. Meanwhile, the number of temporary residence permits issued to people who are involved in a criminal case (waiting to be interviewed in a police investigation or examined in court) has continued to decrease. Half of all applications are submitted by social services. There is still insufficient knowledge about, and application of, temporary residence permits issued to victims of human trafficking for a reflection period.

There are deficiencies in how the legal system deals with human trafficking. Few cases of suspected human trafficking are reported – and even fewer lead to an investigation and conviction.

Lack of efforts to make law enforcement more effective

During the year, several government agencies have developed their work and prepared support material about human trafficking. Still, few reports of human trafficking are submitted and few investigations are commenced. There appears to be a shift towards charging suspects with offences with a lower range of punishment, and offences where the victim doesn't receive the status of injured party. One unique conviction for gross human exploitation in the berry-picking industry was upheld by the Court of Appeal during the year. Work to combat exploitation in Thai massage parlours has been prioritised and continues to develop in several regions. Collaboration between the police and social services differs significantly around the country. Several regions are shifting more responsibility for these issues to the border police.

- Recommendations**
- 1 Appoint a commission of inquiry to review human trafficking legislation.
 - 2 Consider the possibility of instituting regional resource centres to combat all forms of violence.
 - 3 Develop equivalent support nationwide for the victims of prostitution and human trafficking.
 - 4 Ensure a national support function for those who pay for sexual services.
 - 5 Give the Swedish Police Authority a government assignment to report on their work to combat prostitution and human trafficking.
 - 6 Enhance knowledge about the human trafficking of children in criminal networks.
 - 7 Strengthen the governance of work to combat labour exploitation.

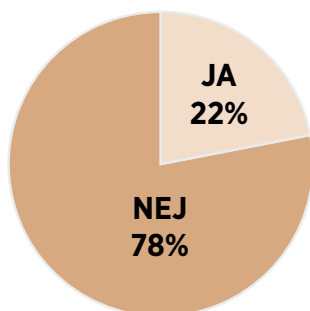
BILAGA 1. INDIKATORER

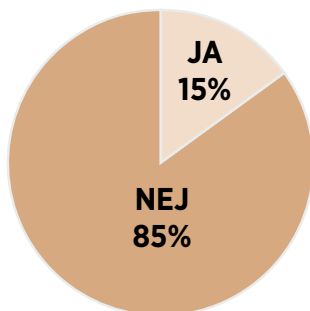
Det förebyggande arbetet

Vartannat år genomför Jämställdhetsmyndigheten och Länsstyrelserna en nationell enkät för att följa upp kommunernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. År 2023 besvarades enkäten av 219 av 290 kommuner.

● **Indikator 1.** Andel kommuner som har styrdokument som inkluderar sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel för sexuella ändamål⁵⁹

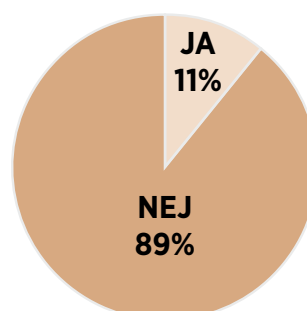
Figur 3. Prostitution och människohandel

Figur 4. Sexuell exploatering av barn

Varje år genomför brottsförebyggande rådet (BRÅ) en enkät för att följa upp det brottsförebyggande arbetet i Sveriges kommuner och stadsdelsområden. 2023 var svarsfrekvensen 97 procent.

● **Indikator 2.** Andel kommuner som inkluderat prostitution och människohandel i kartläggning av lokala brottsproblem⁶⁰

Figur 5.

Arbetet med stöd och skydd

● Indikator 3. Antalet utsatta som identifierats av regionkoordinatorer

Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel finns i alla landets polisregioner. De är anställda inom socialtjänsten och utgör en del av den nationella samordningen mot prostitution och människohandel. Varje år rapporteras statistik över antalet brottsoffer som identifierats av regionkoordinatorerna in till Jämställdhetsmyndigheten. För statistik, se sidan 30.

● Indikator 4. Uppehållstillstånd för bevispersoner och betänketid gällande offer för människohandel och människoexploatering⁶¹

Offer för människohandel och människoexploatering kan beviljas ett tidsbegränsat uppehållstillstånd för betänketid. Betänketiden ger brottsoffret möjlighet att ta ställning till sin medverkan i en eventuell rättsprocess. Sedan augusti 2022 kan även socialnämnder, utöver förundersökningsledare, ansöka om betänketid för offer⁶² för människohandel. Brottsoffer som ingår i en rättsprocess kan även beviljas förlängt tillfälligt uppehållstillstånd som bevisperson, enligt 5 kap. 15 § UtL.

Tabell 5. Antal beviljade uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § UtL med anledning av misstänkt människohandel eller människoexploatering, uppdelat på kön, 2022-2024⁶³

	2022			2023			2024		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Uppehållstillstånd för bevispersoner (enligt 5 kap. 15 § 1 stycket utlänningslagen) ⁶⁴ inklusive förlängningar	22	94	116	16	46	62	14	27	41
Uppehållstillstånd för betänketid (enligt 5 kap. 15 § 2 stycket utlänningslagen) ⁶⁵ inklusive förlängningar	12	8	20	14	8	22	23	15	38

Observera att tabellen gäller antal beviljade uppehållstillstånd och inte individer. 2022 rör sig om 85 personer (30 kvinnor och 55 män). För 2023 är det 71 personer (29 kvinnor och 42 män) och för 2024 är det 56 personer (30 kvinnor och 26 män)

Tabell 6. Antal beviljade uppehållstillstånd för betänketid (enligt 5 kap. 15 § 2 stycket utL) avseende misstänkt människohandel eller människoexploatering, uppdelat på sökande part, 2022-2024⁶⁶

	2022	2022	2022
Åklagarmyndigheten	5	6	8
Polismyndigheten	10	6	13
Socialnämnd eller motsvarande	5	10 (varav 7 från regionkoordinator)	17 (varav 11 från regionkoordinator)
Totalt	20	22	38

Observera att tabellen gäller antal beviljade uppehållstillstånd och inte individer.

Arbetet för en effektivare brottsbekämpning

Brottsstatistiken är en viktig indikator för hur rättsväsendet arbetar med att upptäcka och lagföra prostitution och människohandel. Den officiella brottsstatistiken publiceras årligen av Brottsförebyggande rådet (Brå). Prostitution och människohandel är brottskategorier med stora mörkertal som kräver ett aktivt uppsökande arbete för att upptäckas. Ett framgångsrikt arbete mot prostitution och människohandel förutsätter att anmälningar upprättas och att brotten utreds.

● Indikator 5. Antalet anmälningar⁶⁷

Tabell 7. Antal anmälda brott 2020-2024.

Lagrum	2020	2021	2022	2023	2024
4 kap. 1 a § BrB Människohandel	196	140	196	228	185
4 kap. 1 b § BrB Människoexploatering, inkl. grovt	79	78	87	127	164
6 kap. 9 § BrB Utnyttjande av barn under 18 år genom köp av sexuell handling.	163	234	132	104	130
6 kap. 11 § BrB Köp av sexuell tjänst	1 055	1 886	1 263	1 513	1 805
6 kap. 12 § BrB Koppleri, grovt koppleri	191	178	184	204	204

● Indikator 6⁶⁸. Antal lagföringsbeslut för människohandel och människoexploatering⁶⁹

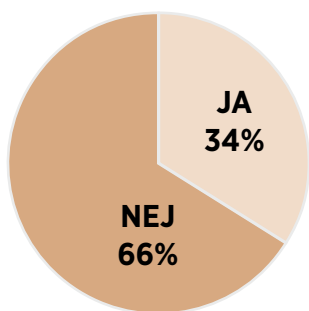
Tabell 8. Antal lagföringsbeslut gällande människohandel och människoexploatering, år 2018-2023

		2018	2019	2020	2021	2022	2023
BrB 4 kap.	Människohandel (1a §)	15	2	7	1	0	0
BrB 4 kap.	Människoexploatering (1b §)	0	0	0	5	0	3

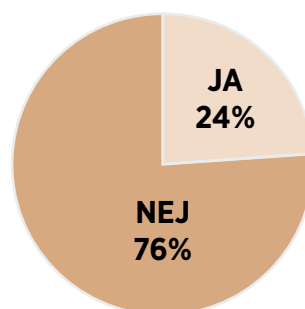
Arbetet med kunskap och metodutveckling

Vartannat år genomför Jämställdhetsmyndigheten och Länsstyrelserna en nationell enkät för att följa upp kommunernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. År 2023 besvarades enkäten av 219 av 290 kommuner.

● Indikator 7. Andel kommuner som erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd⁷⁰

Figur 6. Andel kommuner som erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd om prostitution och människohandel för sexuella ändamål i egen regi eller genom samverkansavtal.

Figur 7. Andel kommuner som erbjuder sina medarbetare kunskaps- och metodstöd om sexuell exploatering av barn i egen regi eller genom samverkansavtal

BILAGA 2. FÖRDJUPAD ANALYS AV ARBETET MOT PROSTITUTION OCH MÄNNISKOHANDEL

Ett effektivt arbete mot prostitution och människohandel för alla ändamål behöver omfatta förebyggande insatser, stöd och skydd, samt effektiv brottsbekämpning. Det krävs även en fortsatt kunskaps- och metodutveckling på området. I kapitlet ges en analys av utvecklingen av arbetet på området, baserat på den information som Jämställdhetsmyndigheten fått till sig under året i rollen som nationella samordnare.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete

Få kommuner inkluderar området i sitt arbete mot mäns våld mot kvinnor

Arbetet med sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel för alla ändamål ligger fortfarande långt efter övrigt arbete mot våld. Det är fortfarande få kommuner som inkluderar frågorna i sina styrdokument för arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det är även få kommuner som erbjuder kunskaps- och metodstöd på område (se sidan 41.)

Allt fler kommuner arbetar med ”köpare av sexuella tjänster”

Det återfallsförebyggande arbetet med personer som exploaterar andra sexuellt fortsätter att utvecklas. Verksamheter som erbjuder samtalsstöd till målgruppen etableras i allt fler kommuner. Utvecklingsarbete pågår i bland annat Sundsvall, Borås, Linköping, Jönköping och Kungälv/Ale. Kommuner som ingår i den nationella utvärderingsstudien⁷¹ använder nu samma formulär för uppföljning och utvärdering av samtalens effekt. En fortsatt implementering av formulären kan möjliggöra nya effektutvärderingar och vara ett stöd i socialtjänsternas individbaserade systematiska uppföljning (ISU). De kommunala verksamheterna fortsätter efterfråga stöd i att nå ut till målgrupperna, till exempel genom hänvisningar från en nationell webbsida.

Det återfallsförebyggande arbetet utvecklas nationellt

Det nationella arbetet med kampanjer och insatser för att förebygga ”köp av sexuella tjänster” försvåras av att det saknas en nationell stödfunktion dit målgrupperna kan hänvisas. Från och med 2025 skrivs prostitution och människohandel in i Socialstyrelsens uppdrag om nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare.⁷² Uppdraget har tidigare endast omfattat våld som utövas mot närstående. Under året har ANOVA vid Karolinska universitet även utvecklat sitt arbete med bland annat en kunskapsbank och en webbutbildning för primärvården om oönskad sexualitet.

Metoder för digitalt uppsökande arbete behöver utvecklas och spridas

Regionkoordinatorerna rapporterar att allt färre barn utsatta för människohandel och exploatering identifierats. Bristen på vägledning och metoder för uppsökande arbete digitalt lyfts som en anledning. Ett uppsökande arbete behöver ske i samverkan mellan polis och socialtjänst. Polisen har under flera år arbetat för att färdigställa ett metodstöd på området. Under året har metodstöd för uppsökande arbete online även utvecklats av Plattformen Civila Sverige mot Människohandel.⁷³ Barn och unga med funktionsnedsättningar lyfts fram som en särskilt identifierad riskgrupp av regionkoordinatorerna.

Arbetet med stöd och skydd

Fler utsatta identifieras – men färre av dem är barn

Under 2024 identifierade regionkoordinatorerna 430 personer utsatta för människohandel eller människoexploatering. Detta kan jämföras med 414 personer år 2023 och 375 personer år 2022. Av de förmodade

offer som identifierats var 255 kvinnor, 152 män och 1 hade okänd könsidentitet. 22 av personerna var barn, varav 15 flickor och 7 pojkar. Det är en minskning av antalet identifierade barn jämfört med tidigare år. 2023 identifierades 35 barn och 2022 identifierades 54 barn. För andra året i rad är arbetskraftsexploateringen den vanligaste exploateringsformen bland de som identifieras. Näst vanligast var utsatthet för sexuella ändamål.

Socialnämnder står för närmare häften av ansökningarna om betänketid

Antalet beviljade uppehållstillstånd för betänketid gällande offer för människohandel eller människoexploatering har nästan fördubblats 2024, jämfört med föregående två år. Mer än hälften av ansökningarna 2024 inkom från Polisregion Stockholm.⁷⁴ Antalet ansökningar från socialnämnder fortsätter att öka. En majoritet av dessa kommer från regionkoordinatorer. Samtidigt har antalet beviljade uppehållstillstånd för bevispersoner fortsatt minska över tid. Upphållstillståndet beviljas i de fall det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras. I takt med att det drivs färre rättsprocesser gällande människohandel och människoexploatering minskar även brottsoffrens möjligheter till uppehållstillstånd.

Bristande kunskap och tillämpning av betänketid

Kunskapen om betänketid är fortsatt låg inom socialtjänsten. Det nationella stödprogrammet (NSP) ser inte att den nya bestämmelsen gällande betänketid minskat behovet av stöd i programmet. Antalet ansökningar är fortfarande är lågt i förhållande till de brottsoffer som identifieras. Ett flertal möjliga anledningar har identifierats till varför behöriga aktörer inte ansöker om betänketid. Det förekommer även felaktiga ansökningar, eller att olika aktörer sökt uppehållstillstånd för samma individ, vilket tyder på en bristande samverkan i ärenden. Det finns fortsatt stora svårigheter med tillämpningen av betänketid för offer för människohandel eller människoexploatering.

Arbetsplatsinspektioner sätter inte brottsoffret i fokus

Arbetet med att bekämpa exploatering på thaimassagesalonger sker allt oftare i form av myndighetsgemensamma arbetsplatsinspektioner (API). Det kan vara effektivt i syfte att stänga ner oseriösa salonger, eller att påverka fastighetsägare som hyr ut till verksamheter där det finns misstanke om brottslig verksamhet. Arbetsätten utgår dock inte i första hand från ett brottsofferperspektiv. Även om urvalet av salonger skett baserat på misstanke om sexuell exploatering, så sker tillslagen ofta med fokus på annan brottslighet än människohandel, sexköp, koppleri eller våldtäkt. Den brottsutsatte möts ofta av en rad olika frågor från flera olika myndigheter och situationen kan upplevas som både otrygg och skrämmande. I Halland finns exempel på inspektioner där regionkoordinatorer, tillsammans med polis, i stället haft som huvudfokus att nå de brottsutsatta kvinnorna.

Fortsatt bristande stöd till utsatta för arbetskraftsexploatering

Jämställdhetsmyndigheten har i flera rapporter lyft bristen på stöd till utsatta för arbetskraftsexploatering, där en majoritet är män.⁷⁵ De kan ofta vara i dåligt fysiskt och psykiskt skick. Många har svårt att få korrekt bemötande och bedömning av svenska myndigheter. De riskerar i stället att hamna på kortare placeringar hos det nationella stödprogrammet (NSP), efter att socialtjänsten nekat skydd och stöd som brottsoffer. Samtidigt saknas boenden anpassade för målgrupperna, såväl som rätt stödinsatser. Framför allt efterfrågas möjlighet till juridiskt stöd, kompensation och att kräva in utebliven lön. Det finns en okunskap om stödbehoven hos målgrupperna och socialtjänsten har många gånger svårt att identifiera och bedöma behov av bistånd. Under 2024 har NSP även fått rapporter om att polisen nekat försök att polisanmäla människohandel och människoexploatering. I stället blir den brottsutsatte hänvisad till att lösa en tvist om lön på civilrättslig väg.

Utsatta arbetstagare saknar kännedom om sina lagstadgade rättigheter

Det finns även en otydlighet i vem som har ansvar för att följa upp arbetsvillkoren för arbetstagare. De utländska arbetstagare som exploateras är sällan fackligt anslutna och de saknar ofta kunskap om sina rättigheter på svensk arbetsmarknad. Samtidigt har ingen myndighet i Sverige i uppdrag att följa upp arbetstagares löner. Personer som arbetat i Sverige utan giltigt arbetstillstånd har lagstadgad rätt till tre månaders lön, om arbetstagaren och arbetsgivaren inte är ense om lönen har utbetalats eller inte.⁷⁶ Lagen antogs utifrån Sveriges skyldigheter enligt EU:s Sanktionsdirektiv.⁷⁷ Lagen syftar bland annat till att skydda utsatta arbetstagare

från att avvisas, utan att ha informerats om möjligheten att kunna begära ut lön. Det saknas dock en utpekad myndighet i Sverige som har skyldighet att ge denna information. Det finns låg medvetenhet hos arbetstagare om de rättigheter som lagen ger och personer utsatta för människohandel för tvångsarbete är en utsatt grupp som fortsatt hamnar mellan stolarna.

Exploaterade brottsoffer behöver ges möjlighet att söka kompensation

Flera rapporter pekar på behovet av att offer för människohandel ska kunna söka kompensation.⁷⁸ Även rätten att göra anspråk på den vinst som gärningspersonen gjort genom exploateringen följer numera praxis från Europadomstolen. Sedan 2018 har detta endast gjorts i ett mål gällande sexuell exploatering. I samband med straffrättsliga processer i domstol finns även möjlighet att göra anspråk på utebliven lön. Så länge endast ett fåtal ärenden leder till åtal är det dock få målsäganden som ges den möjligheten. Det behöver utvecklas mekanismer som möjliggör anspråk utanför brottmålsprocessen. Brottsoffer behöver även få information om möjligheten. Tillgång till juridiskt stöd och att inte utvisas innan man kunnat göra anspråk är avgörande för att tillgodose brottsoffrens rättigheter. Detta sker dock sällan i praktiken. Det är idag relativt riskfritt för den organiserade brottsligheten att låta bli att betala ut löner till arbetstagare som saknar rätt att arbeta i Sverige.

Arbetet för en effektivare brottsbekämpning

Få anmälningar upprättas och få utredningar inleds

Sverige har få fällande domar jämfört med andra länder och det finns svårigheter i rättstillämpningen.⁷⁹ Antal anmälningar om människohandel varierar, samtidigt som antal anmälningar gällande människoexploatering sakta ökar över tid. Under 2022 och 2023 kom inga fällande domar alls för människohandel i tingsrätt. Ett flertal aktörer i NMT bedömer att det i dagsläget upprättas alldeles för få anmälningar på människohandel och att det är av stor vikt att anmälningar görs för att synliggöra brottets omfattning. Bristen på anmälningar kan bero på såväl bristande kunskap, som att utredningsläget bedöms som dåligt. I stället kan ärendena anmälas som andra brottstyper. Få anmälningar leder till förundersökningar, eller så saknas utredningsresurser. Antal anmälningar gällande 'köp av sexuell tjänst' varierar kraftigt mellan olika år och olika polisregioner. Dessa brott upptäckts i huvudsak genom aktivt polisarbete och uppsökande verksamhet.

En utveckling mot brott utan brottsoffer

Människohandel och människoexploatering tycks i hög grad ges andra brottsrubriceringar med lägre straffskala, så som bedrägeri, ocker, olaga hot eller misshandel. Det kan även vara brottsrubriceringar där brottsoffret inte ges målsägandestatus, så som sexuell tjänst, koppleri, involverande av underårig i brottslighet eller människosmuggling. Att "transportera, överföra eller inhysa" personer är exempel på handelsåtgärder i människohandelsbrottet, som kan förväxlas med brottet människosmuggling. Att ärenden inte drivs som människohandel riskerar leda till ett försämrat stöd för brottsoffren och att den grova organiserade brottsligheten bakom exploateringen missas.

Ett bristande brottsofferperspektiv när synen på prostitution förändras

Det tycks ske en förändring i synen på utsatta i prostitution. Allt fler talar om personer som arbetar i prostitution, snarare än personer utsatta i prostitution. Brottsofferperspektivet riskerar därmed att försvinna. Förskjutningen kan påverkas av att arbetet mot sexuell exploatering i högre grad sker inom ramen för AKC, samtidigt som uppsökande arbetet i andra miljöer uppges ha minskat. Samtidigt har Skatteverket meddelat att inkomst från prostitution, utifrån rådande regelverk, inte kan ses som något annat än beskattningsbar inkomst.⁸⁰ Detta trots att den som ger betalningen begår brottsliga handlingar. Förskjutningen kan även kopplas till de affärsmässiga upplägg som människohandlare i allt högre grad använder⁸¹. Denna utstuderade "affärsmodell" kan minska brottsoffrets benägenhet att anmäla och söka stöd. Det riskerar även leda till negativt bemötande från offentliga aktörer. En stor del av människohandeln, och dess brottsoffer, riskerar därmed att förbli oupptäckt.

Arbetet mot exploatering på thaimassagesalonger utvecklas

Ett omfattande arbete för att bekämpa exploatering på thaimassagesalonger har fortsatt under året. Bland annat sker arbetet mer systematiskt i bredare samverkan, exempelvis genom myndighetsgemensamma ar-

*Rekvisiten i människohandel omfattar exploateringssyfte, otillbörligt medel och handelsåtgärd. Handelsåtgärden kan till exempel handla om att transportera, överföra, inhysa eller ta emot en person som ska exploateras.

betsplatsinspektioner (API). Inom civilsamhället drivs projekt med fokus på thaimassagebranschen⁸² och i Lund har kommunen initierat ett nätverk för kvinnor på thaimassagesalonger.⁸³ Den ökade uppmärksamheten uppges samtidigt ha bidragit till att oseriösa salonger blivit bättre på att städa undan i lokalerna, såväl som pengar och förekomsten av ”dubbelswisha”.* Fortsatt samverkan med fastighetsägare och utfärdande av näringsförbud bedöms behövas i större utsträckning. Den omfattande exploateringen drabbar samtidigt seriösa thaimassageverksamheter. Till exempel genom att fastighetsägare inte vågar hyra ut lokaler, eller att massörer utsätts för sexuella trakasserier och förfrågningar om ”sexköp” av kunder.

Systematiken i arbetet mot arbetskraftsexploatering ökar

Arbetet mot arbetskraftsexploatering sker alltmer systematiskt genom regionala center mot arbetslivskriminalitet (AKC) och gemensamma arbetsplatsinspektioner (API). AKC-strukturen är dock inte uppbyggd utifrån ett brottsofferperspektiv och man riskerar att inte fånga upp de allra mest utsatta. Under året förtydligades att myndigheternas samverkan ska utvecklas för att slå hårdare mot människohandel och människoexploatering.⁸⁴ Samtidigt har få av de aktuella myndigheterna frågorna inskrivna i sina instruktioner. Detta är något som lyfts som en brist av Delegationen mot arbetslivskriminalitet.⁸⁵ Det myndighetsgemensamma arbetet upplevs leda till ökad systematik, en bättre kontinuitet och förbättrad samverkan. Motsvarande strukturerade samverkan finns inte gällande sexuell exploatering och människohandel för andra ändamål.

Regionkoordinatorerna är fortsatt centrala för brottsofferperspektivet

Det är fortsatt tydligt att frågan om människohandel och människoexploatering inte blir uppmärksammas om det inte finns någon aktör som ständigt påminner om detta. Det upplevs fortsatt vara upp till den enskilda myndigheten vad som ska prioriteras vid arbetsplatsinspektioner. Det saknas många gånger en samsyn kring individens utsatthet och en brist på strukturerat arbete kring indikationer på exploatering. I dagsläget är regionkoordinatorerna centrala för att säkerställa att brottsoffer identifieras och får sina rättigheter tillgodosedda. 2023 var första året då regionkoordinatorerna identifierade fler utsatta i arbetskraftsexploatering, jämfört med sexuella ändamål. Denna trend har sedan fortsatt 2024. Under 2024 identifierades 45 procent av de utsatta för arbetskraftsexploatering genom arbetet på AKC.

Arbetet på AKC skiljer sig åt i regionerna

I flera regioner beskrivs AKC-samverkan fungera väl. Regionkoordinatorerna upplever att de kan bidra med expertkompetens, att kunskap efterfrågas och att brottsofferperspektivet värnas. I andra regioner uppges målkonflikter, brister i planering inför inspektioner och bristande identifiering av brottsoffer vara utmaningar. Regionkoordinatorerna lyfter att kunskapen kring internationella åtaganden fortfarande inte är känt för samtliga myndigheter. Det bedöms även behövas bättre planering och analys av utvalda objekt. Detta för att i högre grad ”träffa rätt” gällande tid och plats för inspektioner.

Ny lagstiftning förändrar förutsättningarna för arbetet på AKC

Den 1 juli 2024 infördes en ny sekretessbrytande lagstiftning: lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystem samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet.⁸⁶ Lagen har bidragit till ett ökat informationsflöde på AKC, vilket effektiviserar myndighetssamverkan inom uppdraget. Regionkoordinatorerna omfattas dock inte av de nya sekretessbrytande reglerna och har inte rätt att ta del av viss information som delas på AKC. På grund av detta kommer regionkoordinatorernas medverkan i uppdraget mot arbetslivskriminalitet och arbetet på AKC att förändras. Nya strukturer för arbetet behöver utvecklas framåt. När regionkoordinatorerna inte längre kan medverka i arbetet på AKC likt tidigare, blir det än mer centralt att arbetet mot människohandel drivs av övriga medverkande myndigheter, samt att dessa bidrar till identifieringen av utsatta brottsoffer.

Samverkan mellan Polis och socialtjänst skiljer sig åt i regionerna

Polisens omorganisering av arbetet mot prostitution och människohandel har påverkat aktörer som erbjuder stöd och skydd. Arbetet fördelas nu på såväl gränspolis, lokalpolisområden och sektionen mot internationell

*Det innebär att personerna först swisha en summa för massage till salongernas företagskonto och därefter swisha ytterligare en summa för ”sexköpet” till ett annat nummer.

grovt organiserad brottslighet, (IGOB). Samtidigt etableras nya samverkansstrukturer, så som lokal samverkan mot organiserad brottslighet (LOS) och center mot arbetslivskriminalitet (AKC). Det finns därmed en risk med att Polisens resurser mot människohandel i första hand riktas mot arbetskraftsexploatering. I vissa regioner har tidigare etablerad samverkan mellan regionkoordinatorer och Polismyndigheten försämrats kraftigt eller gått förlorad. I andra regioner finns goda exempel på hur ny fungerande samverkan byggs upp.

Gränspolisen får ökat ansvar för människohandel i flera regioner

I region Syd och Väst går ansvaret för människohandel och människoexploatering över till gränspolisen. Detta skulle potentiellt kunna innebära ökade resurser samt ökade incitament att utreda, då straffskalan för människohandel och människoexploatering är gränspolisens högsta. Samtidigt finns en tydlig målkonflikt inom gränspolisen. Arbetet med upptäckt av personer utan giltiga uppehållstillstånd utifrån utlänningslagen, ställs mot Sveriges konventionsåtaganden om att erbjuda stöd och skydd till offer för människohandel. I flera regioner finns exempel på hur brottsoffer omhändertagits och placerats på förvar i väntan på utvisning. Detta utan att det först undersökts om personen kan ha varit utsatt för människohandel och utan att uppehållstillstånd för betänketid sökts i de fall där det är aktuellt. Enligt EU:s människohandelskonvention har staterna en skyldighet att se till att personer inte utvisas om det finns ”skäligen anledning anta att en person har blivit offer för människohandel”. Då behöver identifieringsförfarandet avslutas och personen i fråga få stöd och hjälp⁸⁷.

Kunskap och metodutveckling

Metodstöd för ökad upptäckt och riskbedömningar efterfrågas

Flera kommuner har börjat ställa frågor om sexuell exploatering och utsatta identifieras när frågorna ställs rutinmässigt. Många tycks uppfinna egna frågebatterier. Det efterfrågas standardiserade verktyg likt FREDA och professionellt stöd med för att våga ställa frågor. Det behövs även stöd i att hänvisa rätt. Ofta saknas verksamheter dit personer kan hänvisas och det kan upplevas som oklart vilken verksamhet inom socialtjänsten som har ansvar för målgrupperna. Särskilda luckor finns gällande unga. Målgrupperna saknas många gånger i riktlinjer och rutiner. Kunskapsstöd efterfrågas även kring varningssignaler och indikatorer på exploatering. Flera aktörer uppger att det finns kunskapsbrister gällande makt- och kontrollmekanismer och särskild sårbarhet. Bristande förståelse för den särskilda sårbarhet det innebär att vara migrant påtalas även i Jämställdhetsmyndighetens studie om domstolsärenden.⁸⁸

Centrala myndigheter arbetar med kompetens- och metodutveckling

Samtidigt finns positiva exempel på nationella myndigheters arbete. Fler har ett pågående utvecklingsarbete gällande människohandel. Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum har tagit fram en rättslig vägledning kring människohandel och människoexploatering.⁸⁹ Sedan april 2024 handläggs båda dessa brottskategorier av specialiserade åklagare på Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (RIO). Polismyndigheten har under året även färdigställt sitt metodstöd för uppsökande arbete mot sugardating. Polismyndigheten har genomfört flera nationella och regionala utbildningsinsatser om människohandel för gränspolisen. Både Jämställdhetsmyndigheten och regionkoordinatorer föreläst vid dessa tillfällen och de upplevs ha gett resultat. Socialstyrelsen har arbetat för att inventera socialtjänstens behov av kunskapsstöd om sexuellt våld och sexuell exploatering barn och unga. Under hösten släppte Socialstyrelsen en uppdaterad version av webbutbildningen om sexuell exploatering av barn.⁹⁰ Under 2023 genomförde Migrationsverket en omfattande analys kring arbetskraftsexploatering av thailändska bärplockare och missbruk av Migrationsverkets regler. Under 2024 har myndigheten sedan jobbat på olika åtgärder utifrån analysen.

Kunskapen om arbetskraftsexploatering fortsätter att öka

Arbetet mot människoexploatering och människohandel för tvångsarbete fortsätter att intensifieras genom ökad myndighetssamverkan. Parallellt med detta har Jämställdhetsmyndigheten under senare år bidragit till en omfattande kunskapsutveckling gällande människoexploatering och människohandel för tvångsarbete.

BILAGA 3. STÄLLNINGSTAGANDEN UNDER ÅRET

I detta avsnitt sammanfattas några av de centrala ställningstaganden som Jämställdhetsmyndigheten gjort i remissvar under året. Remissvaren finns även att läsa i sin helhet på myndighetens webbplats.⁹¹

Ett starkare straffrättsligt skydd mot sexuella kränkningar m.m. (SOU 2023:80)⁹²

Utredningen innehåller bland annat förslag i syfte att stärka skyddet mot sexuella kränkningar, särskilt för barn mellan 15-17 år. Jämställdhetsmyndigheten:

- menar att bestämmelsen om *utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling* bör tas bort. Dessa handlingar bör i stället omfattas av brottet våldtäkt eller sexuellt övergrepp av barn. Att förmå ett barn att utföra sexuella handlingar genom att erbjuda ersättning bör inte tolkas som samtycke. Det gör heller inte den sexuella kränkningen mindre allvarlig.
- påtalar att ett av utredningens lagförslag kan innebära att personer som utnyttjas i prostitution får formell brottsofferstatus. Myndigheten ser detta som en välkommen förändring som kan bidra till bättre möjligheter att ta sig ut ur utsattheten.

Ut ur utsatthet (SOU 2023:97)⁹³

Utredningen lämnar förslag på utformning och organisering av ett exitprogram för vuxna, respektive barn, utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Jämställdhetsmyndigheten:

- instämmer i majoriteten av förslagen om ett förbättrat och samordnat stöd till barn och vuxna utsatta för sexuell exploatering. Förslagen i utredningen kan bidra positivt till de jämställdhets politiska delmålen.
- är positiva till ett mer samlat, adekvat och nationellt likvärdigt stöd, samt till att främja utvecklingen av specialiserade lågtröskelverksamheter.
- är positiva till ett individuellt anpassat exit-stöd med en särskilt utsedd samordnare, tvärprofessionell grupp och en individuell plan.
- menar att om den utsatta målgruppen skrivs in i Socialtjänstlagen, bör det övervägas om skrivningen ska gälla utsatta för *alla* former av människohandel.
- lyfter att målsägandestatus är av betydelse för att stärka sexköpslagens normerande effekt och för att målgruppen ska ses som brotts- och våldsutsatta.
- instämmer i förslaget att skriva in samordning av regionkoordinatorerna i myndighetens instruktion. Detta kan bidra till ökad långsiktighet och stabilitet.
- menar att ett sammanhållande uppdrag i form av ett nationellt kompetenscentrum mot prostitution och människohandel är nödvändigt. Ett sådant centrum bör placeras vid Jämställdhetsmyndigheten.

Delbetänkande av Delegationen mot arbetslivskriminalitet (SOU 2024:14)⁹⁴

Delegationen har följt upp och analyserat myndigheters samverkan mot arbetslivskriminalitet samt utrett förutsättningarna för en myndighetsgemensam tipsfunktion. Delegationen redovisar även framgångsrika arbetssätt. Jämställdhetsmyndigheten:

- instämmer i stort i delegationens analys och slutsatser. Förslagen bedöms sammantaget ha potential att leda till en bättre myndighetssamverkan och ökad effektivitet i statens insatser mot arbetslivskriminalitet.
- menar att arbetet med informationsinsatser riktat till utsatta arbetstagare behöver fullföljas. Lämplig myndighet bör få i ansvar att etablera och förvalta en samlingssida med information och stöd till personer som utnyttjats i arbete.
- menar att delegationen har gjort en grundlig analys om målkonflikterna inom, och mellan, medverkande myndigheter i samband med arbetsplatsinspektioner. Jämställdhetsmyndigheten menar att det är avgörande att brottsofferperspektiv får företräde framför utvisning då indikatorer på människohandel förekommer.
- instämmer i delegationens bedömning att myndigheterna inte har kommit tillräckligt långt i utvecklingen av arbetssätt för att förebygga och motverka människohandel och människoexploatering.
- menar att arbetet mot människohandel bör skrivas in i samtliga deltagande myndigheters instruktioner och tydliggöras i kommande uppdrag.
- bör, tillsammans med berörda myndigheter, få ett uppdrag att genomföra kunskapshöjande insatser om fler myndigheter får ett utökat uppdrag att arbeta mot människohandel och människoexploatering.
- instämmer i bedömningen att Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten bör stärka sitt arbete i ärenden som handlar om människohandel och exploatering, samt fördjupa samverkan om metoder för att förundersökningar i dessa ärenden ska bli framgångsrika.
- ställer sig bakom förslagen om att stärka det straffrättsliga skyddet för utsatta arbetstagare. Många efterfrågar i första hand juridiskt stöd för att kunna kräva in uteblivna löner genom förfaranden utanför den straffrättsliga processen.
- delar bedömningen att en välfungerande stöd- och skyddsprocess saknas, samt att möjligheter till kompensation för offer för arbetskraftsexploatering är otillräckliga i Sverige. Dessa områden bör utvecklas.
- menar att myndigheten bör få i uppdrag att inventera stödbehov hos personer utsatta för människohandel och människoexploatering, för att därefter lägga förslag på målgrupps anpassade stödinsatser.

REFERENSER

- ¹ [Europaparlamentets och rådets direktiv \(EU\) 2024/1712 av den 13 juni 2024 om ändring av direktiv 2011/36/EU om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer](#)
- ² [Förordning \(2017:937\) med instruktion för Jämställdhetsmyndigheten | Sveriges riksdag](#)
- ³ [Global Report on Trafficking in Persons 2024 \(UNODC\)](#)
- ⁴ [Frihet från våld, förtryck och utnyttjande – En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter, SOU 2025:28](#)
- ⁵ [Ut ur utsatthet](#)
- ⁶ [Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete](#)
- ⁷ [Arbetslivskriminalitet – upplägg – verktyg och åtgärder – fortsatt arbete, SOU 2025:25](#)
- ⁸ [Utredning för att genomföra EU-direktiv om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet - Regeringen.se](#)
- ⁹ [Directive \(EU\) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive \(EU\) 2019/1937 and Regulation \(EU\) 2023/2859](#)
- ¹⁰ [”Varför tog ni just oss? Alla håller ju på med det!”](#)
- ¹¹ [Analysing the business model of trafficking in human beings to better prevent the crime \(OSCE\)](#)
- ¹² [Policy responses to technology-facilitated trafficking in human beings: Analysis of current approaches and considerations for moving forward | OSCE](#)
- ¹³ [Scams and trafficking for forced criminality: UNODC establishes emergency response network to combat human trafficking in Southeast Asia](#)
- ¹⁴ [Rapport_Sugardejting_webb.pdf](#)
- ¹⁵ [Då tog hon en screen och allt började \(Ecpat\)](#)
- ¹⁶ [Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften - våldsutsatthet som behöver synliggöras, Volym 1, SOU 2023:98](#)
- ¹⁷ [Europaparlamentets och rådets direktiv \(2011/36/EU\) om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer](#)
- ¹⁸ [Studien pågår 2021-2027 och finansieras av Jämställdhetsmyndigheten tillsammans med Länsstyrelserna i Skåne, Västerbotten, Stockholm och Västra Götaland. Utöver instrument och metod för uppföljning och utvärdering omfattar studien en dokumentation av behandlingsmetoder, samt en beskrivning av förutsättningar och arbetssätt för såväl etablerade som nya KAST-verksamheter. Resultaten presenteras våren 2025. I början av 2028 presenteras även en delstudie om klienternas självupplevda effekter av behandlingen.](#)
- ¹⁹ [Regleringsbrev 2025 Myndighet Socialstyrelsen](#)
- ²⁰ [Dokument – PLATTFORMEN](#)
- ²¹ [Stärkt arbete mot prostitution och människohandel \(Jämställdhetsmyndigheten\), Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel, HEUNI_Report_109_From+rights+on+paper+to+rights+in+action+WEB.pdf](#)
- ²² [Lag \(2013:644\) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige | Sveriges riksdag](#)
- ²³ [Människohandel för sexuella ändamål \(Underlagsrapport 2024:6\) | Jämställdhetsmyndigheten, Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning. – CBSS](#)
- ²⁴ [Människohandel för sexuella ändamål \(Underlagsrapport 2024:6\) | Jämställdhetsmyndigheten, Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning. – CBSS](#)
- ²⁵ [Varför döms så få för människohandel? \(Jämställdhetsmyndigheten\)](#)
- ²⁶ [Replik: Skatteverket: Vi måste följa lagen | Skatteverket](#)
- ²⁷ [ThaiWISE - Projektet stärker thailändska kvinnors i Sverige - ThaiWISE](#)
- ²⁸ [Så arbetar Lund mot prostitution och människohandel | Jämställdhetsmyndigheten](#)
- ²⁹ [Ändring av uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan](#)
- ³⁰ [Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tipsfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete](#)
- ³¹ [Lag \(2024:307\) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet | Sveriges riksdag](#)
- ³² [Rättslig vägledning](#)

³³ [Socialstyrelsen utbildning](#)

³⁴ Exempelvis individ- och familjeomsorg (IFO), miljö och hälsa, bygglov, räddningstjänst och livsmedel.

³⁵ [varfor-doms-sa-fa-for-manniskohandel-2024-10-10](#)

³⁶ Medverkade gjorde organisationen Hors la rue från Frankrike och organisationen [Centre Against Child and Human trafficking](#) från Nederländerna.

³⁷ Regionkoordinatorernas statistik 2023

³⁸ Länk till roadmapen om den kommer

³⁹ [Report series №109: ”From rights on paper to rights in action”— Exploited migrant workers’ access to remedy in the Baltic Sea Region | Heuni](#)

⁴⁰ Publishingpriset och Stora Kommunikationspriset.

⁴¹ [Barn och unga i kriminella nätverk Rapport 2023 13](#)

⁴² Möten har genomförts med Brottsförebyggande rådet, Polismyndigheten, Länsstyrelsen i Stockholm och projektet En blind fläck i Göteborgs stad.

⁴³ Vid rundabordssamtalet den 17 oktober deltog representanter från Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet (BRÅ), Barnombudsmannen, Åklagarmyndigheten och Länsstyrelserna. Medverkade gjorde även regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel, samt projektet En blind fläck i Göteborg.

⁴⁴ [Stärkt arbete mot prostitution och människohandel \(Jämställdhetsmyndigheten\)](#)

⁴⁵ Artikel 34 och 35 i barnkonventionen.

⁴⁶ Ju2023/02529 - Regeringsbeslut

⁴⁷ Barn och unga riskerar att utsättas för människohandel i kriminella miljöer | NSPM

⁴⁸ [Människohandel för sexuella och andra ändamål](#)

⁴⁹ Jämställdhetsmyndigheten, Arbetsmiljöverket, Polisen, Åklagarmyndigheten, regionkoordinatorer mot människohandel, Migrationsverket, Skatteverket och Länsstyrelsen. Följande aktörer deltog digitalt under delar av programmet: Frälsningsarmén, fackförbundet Kommunal, Skellefteå kommun, Umeå universitet, journalist Mats Wingborg, IOM, Ethical Trading Initiative Sweden (ETI).

⁵⁰ [Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning. – CBSS](#)

⁵¹ [Skuldsättning-barplockare-EPP_ETI-Sverige_maj-2023.pdf](#)

⁵² The Employer Pays Principle (EPP) innebär att anställda inte ska behöva betala för kostnader som har med själva rekryteringen att göra utan att arbetsgivaren ska stå för den kostnaden.

⁵³ Medlen fördelades genom Arbetsmiljöverkets regleringsbrev (A2024/00873).

⁵⁴ Åklagarkammaren, Polisen, Region Värmland – Behandlings- och samtalsmottagningen för våldsutsatta samt Centrum för traumatisk stress, Kriminalvården, Karlstad och Torsby, Regionkoordinatorer mot prostitution och människohandel, KAST Värmland, Barnhus Värmland, Studenthälsan Karlstads universitet, Svenska kyrkan Karlstads stift, Brottsofferjouren Värmland, Alla Kvinnors Hus Karlstad och Länsstyrelsen Värmland

⁵⁵ [Lag \(2024:307\) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet | Sveriges riksdag](#)

⁵⁶ Dnr. ALLM 2024/244

⁵⁷ Ekonomiskt, socialt och psykosocialt

⁵⁸ Mars 2023 till maj 2024.

⁵⁹ Andel kommuner som har inkluderat prostitution och människohandel för sexuella ändamål respektive sexuell exploatering av barn i ett aktuellt och politiskt beslutat styrdokument för arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor [Jämställdhetsmyndigheten. \(2023\). Kartläggning av kommuners arbete mot mäns våld mot kvinnor.](#)

⁶⁰ [Andel kommuner och stadsdelsområden som identifierat prostitution och människohandel i lokal kartläggning, av de som genomfört kartläggning av lokala brottsproblem, 2024.](#) Brottsförebyggande rådet (2024) Det brottsförebyggande arbetet i Sverige 2024

⁶¹ Underlag inhämtat från, och bearbetat av, Migrationsverket (Dnr ALLM 2024/332)

⁶² Socialnämndernas behörighet är begränsad till att gälla potentiella offer för människohandel och människoexploatering. Förundersökningsledare har en bredare behörighet och kan ansöka för exempelvis vittnen som inte själva utsatts för brott. Medföljande barn och andra familjemedlemmar, som varken är vittnen eller brottsoffer, omfattas inte av bestämmelsen.

⁶³ Underlag inhämtat från, och bearbetat av, Migrationsverket (Dnr ALLM 2024/332)

⁶⁴ 15 § Ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om minst sex månader ska ges till en utlänning som vistas här, om 1. det behövs för att förundersökning eller huvudförhandling i brottmål ska kunna genomföras, 2. utlänningen klart visat sin vilja att samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, 3. utlänningen brutit alla förbindelser med de personer som är misstänkta för brott som förundersökningen avser, och 4. hänsyn till den allmänna ordningen och säkerheten inte talar emot att tillstånd beviljas.

⁶⁵ Om utlänningen vill ha betänketid för att återhämta sig och för att kunna ta ställning till om han eller hon vill samarbeta med de brottsutredande myndigheterna, ska ett tidsbegränsat uppehållstillstånd om 30 dagar meddelas om de förutsättningar som anges i första stycket 1 och 4 är uppfyllda.

⁶⁶ Underlag inhämtat från, och bearbetat av, Migrationsverket (Dnr ALLM 2024/332)

⁶⁷ <https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet>

⁶⁸ <https://bra.se/statistik/statistik-om-rattsvasendet>

⁶⁹ Med lagföringsbeslut i brottstatistiken avses fällande domslut i tingsrätten, godkänt strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Fällande domar gällande människohandel och människoexploatering kan ha meddelats i hovrätt eller Högsta domstolen. Se Polismyndighetens lägesrapport om människohandel: <https://polisen.se/aktuellt/publikationer>

⁷⁰ [Jämställdhetsmyndigheten. \(2023\). Kartläggning av kommuners arbete mot mäns våld mot kvinnor.](#)

⁷¹ Studien pågår 2021-2027 och finansieras av Jämställdhetsmyndigheten tillsammans med Länsstyrelserna i Skåne, Västerbotten, Stockholm och Västra Götaland. Utöver instrument och metod för uppföljning och utvärdering omfattar studien en dokumentation av behandlingsmetoder, samt en beskrivning av förutsättningar och arbetssätt för såväl etablerade som nya KAST-verksamheter. Resultaten presenteras våren 2025. I början av 2028 presenteras även en delstudie om klienternas självupplevda effekter av behandlingen.

⁷² [Regleringsbrev 2025 Myndighet Socialstyrelsen](#)

⁷³ [Dokument – PLATTFORMEN](#)

⁷⁴ Uppgifter inhämtade från Migrationsverket, januari 2025 (Dnr ALLM 2024/332)

⁷⁵ [Stärkt arbete mot prostitution och människohandel \(Jämställdhetsmyndigheten\), Ett fortsatt stärkt arbete mot prostitution och människohandel, HEUNI_Report_109_From+rights+on+paper+to+rights+in+action+WEB.pdf](#)

⁷⁶ [Lag \(2013:644\) om rätt till lön och annan ersättning för arbete utfört av en utlänning som inte har rätt att vistas i Sverige | Sveriges riksdag](#)

⁷⁷ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/52/EG av den 18 juni 2009 om minimistandarder för sanktioner och åtgärder mot arbetsgivare för tredjelandsmedborgare som vistas olagligt](#)

⁷⁸ [Människohandel för sexuella ändamål \(Underlagsrapport 2024:6\) | Jämställdhetsmyndigheten. Människohandel och människoexploatering på den svenska arbetsmarknaden. En uppföljning. – CBSS](#)

⁷⁹ [Varför döms så få för människohandel? \(Jämställdhetsmyndigheten\)](#)

⁸⁰ [Replik: Skatteverket: Vi måste följa lagen | Skatteverket](#)

⁸¹ <https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/69028.pdf>

⁸² [ThaiWISE - Projektet stärker thailändska kvinnors i Sverige - ThaiWISE](#)

⁸³ [Så arbetar Lund mot prostitution och människohandel | Jämställdhetsmyndigheten](#)

⁸⁴ [Ändring av uppdraget att inrätta regionala center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan](#)

⁸⁵ [Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tispfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete](#)

⁸⁶ [Lag \(2024:307\) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet | Sveriges riksdag](#)

⁸⁷ <https://www.regeringen.se/contentassets/aeb6ad6cbba544b5918fcef417cb1fac/europaradets-konvention-om-bekampande-av-manniskohandel/>

⁸⁸ [Människohandel för sexuella ändamål \(Underlagsrapport 2024:6\) | Jämställdhetsmyndigheten](#)

⁸⁹ [Rättslig vägledning](#)

⁹⁰ [Socialstyrelsen utbildning](#)

⁹¹ [Publikationer | Jämställdhetsmyndigheten](#)

⁹² <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/11/sou-202380/>

⁹³ [Ut ur utsatthet](#)

⁹⁴ [Arbetslivskriminalitet – myndighetssamverkan, en gemensam tispfunktion, lärdomar från Belgien och gränsöverskridande arbete](#)

Nationella samordningen mot
prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten | Vikingsgatan 3, 411 04 Göteborg
031-392 90 00 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | jamstalldhetsmyndigheten.se